

Projekta “Baltijas jūras reģions kā makšķerēšanas tūrisma galamērķis un tā attīstība, veicināšana un ilgtspējīga pārvaldība”

(RETROUT Nr. R065)

ZIŅOJUMS

PAR MAKŠĶERĒŠANAS TŪRISMA LOMU EKONOMIKĀ PROJEKTA PARTNERVALSTĪS: ZVIEDRIJĀ, SOMIJĀ, POLIJĀ, LIETUVĀ, IGAUNIJĀ, LATVIJĀ

Pasūtītājs:
Kurzemes Plānošanas reģions, Valguma ielā 4A,
Zemgales priekšpilsēta, Rīga, LV –1048

Izpildītājs:
Vidzemes augstskolas
Humanitāro, ekonomisko un sociālo pētījumu institūts,
Cēsu iela 4, Valmiera,
LV – 4201

01.09.2019.

SATURS

KOPSAVILKUMS	3
DEFINĪCIJAS UN TO SKAIDROJUMI	4
PĒTĪJUMA UZDEVUMI	6
REZULTĀTI	7
1. ZVIEDRIJA	7
2. SOMIJA	17
3. POLIJA	25
4. LIETUVA	28
5. IGAUNIJA	31
6. LATVIJA	32
7. MAKŠĶERNIEKU KARTES CENU SALĪDZINĀJUMS PA VALSTĪM (1998-2016)	35
SECINĀJUMI	37
PIELIKUMS	40

KOPSAVILKUMS

Ziņojuma par makšķerēšanas tūrisma lomu projekta partneru valstīs, t.i., Zviedrijā, Somijā, Polijā, Lietuvā, Igaunijā un Latvijā, sagatavošanā izmantota dažādu sekundāru datu analīze, vispirms, veicot atpūtas zvejas un makšķerēšanas definīciju skaidrojumu. Katrai izpētes valstij veikts makšķerēšanas vides īss raksturojums, makšķerēšanas regulēšanas vai aktivitāšu apraksts, statistikas datu pilnvērtīguma un pieejamības vērtējums makšķerēšanas tūrisma lomas vērtēšanas pielietojamībā. Ņemot vērā, ka iespēja pilnvērtīgi novērtēt makšķerēšanas tūrisma lomas projekta partneru valstu ekonomikā datu un pētījumu trūkuma dēļ bija apgrūtināta, iespējurobežās situācijas raksturošanai izmantota lietišķu pētījumu, statistikas un cita veida sekundārie dati un informācija.

Makšķerēšanas tūrisma loma projekta partneru valstīs – Zviedrijā, Somijā, Polijā, Lietuvā, Igaunijā, Latvijā ir svarīga un iespaidīga, bet tās pierādīšanai trūkst statistikas datu un līdzšinēju jomas pētījumu.

DEFINĪCIJAS UN TO SKAIDROJUMI

Šajā ziņojuma sadaļā iekļautas rekreācijas tūrisma, rekreācijas zvejas tūrisma, atpūtas zvejniecības nozares, makšķerēšanas un makšķernieka definīcijas, apskats par tūrisma ietekmi uz reģionu ekonomiku, paskaidroti ieguvumi no jūras piekrastes vai tās tuvumā esošo makšķerēšanas vietu apmeklētāju tūrisma.

● **Tūrisms un rekreācija** (atpūta) (*recreational tourism*) – tūrisma veids ar mērķi atjaunot cilvēka fizisko un garīgo potenciālu, racionāli izmantojot dabas un mākslīgās atpūtas un rekreācijas resursus (Tūrisma likums, 1998: 1) Tā mērķis ir aktīvā atpūta, labklājības radīšana, darba spējas atjaunošana, veselības saglabāšana un uzlabošana. Rekreatīvais tūrisms ietver dažādas tūrisma aktivitātes, atpūtu un sportu. Šie tūrisma ir skaidri definēti, autonomi elementi, bet, savstarpēji saistīti, stiprina viens otru un tādā veidā kalpo mūsdienu sabiedrības un cilvēku vajadzībām. Saistībā ar rekreācijas tūrisma ģenēzi, pēc resursiem tas iedalās: (1) dabas atpūtas tūrisma resursos un (2) antropogēnās atpūtas un tūrisma resursos (Gjorgievski, Kozuharov & Nakovski, 2012).¹

● **Rekreācijas zvejas tūrisms** (*recreational fishing tourism*) pēc starptautiskās Jūras pētniecības padomes (ICES) 2013, rekreācijas makšķerēšana ir aprakstīta kā ūdeņu dzīvo resursu zveja vai makšķerēšana, kas, galvenokārt, domāta atpūtai un/vai personīgam patēriņam. Turklāt, ņemot vērā Regulas (EK) Nr. 1224/2009 55. panta 2. punktu, kurā noteikts, ka "atpūtas zvejā iegūtas nozvejas tirdzniecība ir aizliegta" (EP, A8-0191/2018).²

● **Atpūtas zvejniecības nozare** (*recreational fisheries sector*) iekļauj visu ieinteresēto personu loku, kas iesaistīts pilnībā vai daļēji (piem., ministrijas, NVO, atpūtas zvejas tūrisma iesaistītie uzņēmēji – laivu iznomātāji, zvejas piederuma tirgotāji, ēdināšanas un izmitināšanas uzņēmēji u.c..

● **Makšķerēšana** (*angling*) – tās definīcijas ir dažādas, tomēr satur divas galvenās pazīmes: (1) ar kādiem zvejas rīkiem tiek makšķerēts un (2) kā tiek izmantots loms. Ja rūpnieciskā zvejā izmanto zvejas rīkus, ar kuriem ņem lielu daudzumu zivju (piem., tīkliem,

¹ Gjorgievski, M., Kozuharov, S. & Nakovski, D. (2013). Typology of recreational-tourism resources as an important element of the tourist offer. Special issue, *UTMS Journal of Economics* 4 (1): 53–60.

² EP, Atpūtas zvejas stāvoklis Eiropas Savienībā, State of play of recreational fisheries in the EU. A8-0191/2018. Texts adopted: Tuesday, 12 June 2018 – Strasbourg. Retrieved: http://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2018-0243_LV.html. Access: 22.06.2019.

murdiem). Makšķerēts tiek ar makšķeri, spinningu un citiem makšķernieku iecienītiem zivju ķeršanas rīkiem. Ja tradicionāli zivis makšķerē, tās izmantojot pašpatēriņam, tad mūsdienās tā iegūst izklaides aktivitātes raksturu, atlaižot zivis ūdeņos. Bez atpūtas makšķerēšanas pastāv arī cits virziens – sporta makšķerēšana. Makšķerēšana iedalās arī pēc noķertā loma un makšķerēšanas vietas, t.sauc. lielo lomu makšķerēšana (*Big-game fishing*), vai jūras zveja (*Blue-water fishing*), kas ir atpūtas makšķerēšanas veids un ietver lielo zivju, piemēram, tunzivju un marlīnu ķeršanu.

Lielākajā daļā valstu termins "zveja" parasti ietver jebkuru zivju ieguves veidu, tai skaitā makšķerēšanu. Arī Latvijas Civillikumā ir definētas tikai zvejas tiesības un ar to izmantošanu saistītie jautājumi. Zvejniecības likumā ir ieviests termins "amatierzveja – makšķerēšana." Sasaiste ar vārdu *zveja* bija nepieciešama, lai makšķerēšanu un makšķernieku tiesības uz zivju ieguvi saskaņotu ar Civillikumu. Citās valstīs situācija likumdošanas terminoloģijā ir diezgan līdzīga un makšķerēšana visbiežāk tiek iekļauta terminā *zveja*. Tomēr valstīs oficiālajā līmenī visbiežāk lietoto angļu valodā pieņemto apzīmējumu *atpūtas zveja* (*recreational fishing*). Diemžēl ar šādu nosaukumu dažādās valstīs saprot dažādu darbību. Piemēram, Latvijā ar to saprot makšķerēšanu (*angling*), Somijā un Zviedrijā gan kā makšķerēšanu, gan kā atpūtas zveju ar tīkliem un murdiem, bet citās – kā pašpatēriņa zveju ar tīkliem, murdiem, makšķeres pat nepieminot. Somijā tiek lietotas gan atpūtas zvejas, gan makšķerēšanas definīcija, apgrūtinot jomas vērtēšanu.

Līdz ar definīciju dažādību ziņojumā izmantotas tās definīcijas, ko izmanto pētījumā iesaistītās valstīs un to statistika. Ņemot vērā, ka ES līmenī nav vienotas, saskaņotas un skaidras atpūtas zvejas un makšķerēšanas definīcijas, ir ļoti sarežģīti kontrolēt makšķerēšanu, vākt datus par to un novērtēt tās ietekmi uz zivju krājumiem, vidi un ekonomisko nozīmi tautsaimniecībā (UNEP& UNWTO, 2005)³.

³ UNEP&UNWTO (2005). Making Tourism More Sustainable - A Guide for Policy Makers, Paris CEDEX 15, p.11-12

PĒTĪJUMA UZDEVUMI

1. Izpētīt sekundāros materiālus (publiski pieejamos pētījumus, intervijas u.c dokumentus) par makšķerēšanas tūrisma lomu ekonomikā projekta partneru valstīs, t.i., Zviedrija, Somija, Polija, Lietuva, Igaunija, Latvija.
2. Izpētīt, cik precīzi un pilnīgi oficiālā statistika atspoguļo makšķerēšanas tūrisma kopējā tūrisma statistikā
3. Sagatavot ziņojumu, balstoties uz sekundāriem materiāliem, par makšķerēšanas tūrisma lomu ekonomikā projekta partneru valstīs, t.i., Zviedrija, Somija, Polija, Lietuva, Igaunija, Latvija.

REZULTĀTI

1. ZVIEDRIJA

Zviedrija tiek reklamēta kā atpūtas zvejas paradīze ar gandrīz 100 000 ezeriem un garu piekrasti starp Haparandu un Strömstadi. Piecos lielākajos ezeros Vänern, Vättern, Mälaren, Hjälmaren un Storsjön tiek izmantotas bezmaksas atpūtas zvejas iespējas. Citos ūdeņos ir pieejamas atpūtas zvejas licences, ko var iegādāties aptuveni 2000 Zviedrijas atpūtas zvejas apgabalu asociācijās (Svenskt fritidsfiske och fisketurism 2020, 2013)⁴.

Ņemot vērā, ka makšķerēšana ir viena no visbiežāk sastopamajiem atpūtas veidiem, 2013.gadā Zviedrijas Lauksaimniecības padome (*The Swedish Board of Agriculture*) un Jūras un ūdens pārvalde (*The Marine and Water Authority*) izstrādāja Zviedrijas atpūtas zvejas tūrisma stratēģiju līdz 2020. gadam. Tā tika izstrādāta kopā ar svarīgākajiem atpūtas un sporta makšķerēšanas dalībniekiem tādu jomu regulēšanai kā pieejamība, administrēšana, likumdošana, mārketing. Tāpat tā nodrošina dalībnieku un iestāžu savstarpējo sadarbības jomu regulēšanu ar mērķi pārvaldīt makšķerēšanai piemērotos ūdeņus, lai radītu vislielāko iespējamo sociālo labumu ar viszemākajām iespējamām vides izmaksām. Ņemot vērā, ka atpūtas zvejas tūrisms ir svarīga Zviedrijas viesmīlības nozares sastāvdaļa, 2015. gadā tika pieņemts Zviedrijas Makšķerēšanas tūrisma uzņēmēju padomes (*Swedish Council for Fishing Tourism Business*) un Zviedrijas Ekotūrisma asociācijas (*Swedish Ecotourism Association*) lēmums par Zviedrijas makšķerēšanas tūrisma nākotnes plāna izstrādi. Plāns paredzēja ne tikai dabas aizsardzības un ilgtspējas aktivitātes, bet tā mērķis bija arī uzņēmumu stiprināšana – to rentabilitāte, konkurētspēja un izaugsmes spēks, tādējādi veicinot jaunu darba vietu radīšanu (Sveriges Fisketurismföretagare och Svenska Ekoturismföreningen, 2015).⁵

⁴ Jordbruksverket & Havs- och vattenmyndigheten (2013). Svenskt fritidsfiske och fisketurism 2020. (Zviedrijas atpūtas un makšķerēšanas tūrisms 2020. gadā). Retrieved: http://www.landsbygdsnatverket.se/download/18.5bcea70915b1752a20f98b94/1490875853392/Svenskt+fritidsfiske+och+fisketurism+2020_webb.pdf. (In Swedish) Access: 14.08.2019.

⁵ Sveriges Fisketurismföretagare och Svenska Ekoturismföreningen (2015). Framtidsplan för svensk fisketurism - dags att sätta värde på våra fiskevatten. (Zviedrijas zvejniecības tūrisma nākotnes plans - laiks novērtēt mūsu zvejas ūdeņus) Retrieved: http://www.ekoturism.org/illustrationer/fil_20150615101432.pdf (In Swedish) Access: 14.08.2019.

Atpūtas zvejas tūrismā ir iesaistīti daudzi (simtiem) dažādu tautsaimniecības nozaru uzņēmumu, kas dod ieguldījumu vietējā un reģionālajā attīstībā, jaunu darba vietu radīšanā un rada eksporta ieņēmumus. Tika uzsvērts, ka atpūtas zvejas tūrismam ir milzīgs potenciāls, kas var palīdzēt saglabāt un sniegt Zviedrijai tautsaimniecisko vērtību pieaugumu. Kopš 2013.gada Zviedrijā veic atpūtas zvejas monitoringu un statistikas dati tiek publiskoti oficiālajā Zviedrijas Statistikas (Statistics of Sweden) mājas lapā (Sveriges Fisketurismföretagare och Svenska Ekoturismföreningen, 2015). Par statistiku atbildīgs ir Zviedrijas Statistikas birojs (*Statistiska centralbyrån*) (SCB), bet par iegūtajiem datiem – Jūras un ūdens pārvalde (*Havs- och vattenmyndigheten*). Statistika tiek vākta piecās galvenajās jomās:

1. Atpūtas zvejas dalībnieku kopskaits un dzimums;
2. Atpūtas zvejas dienu skaits ezeros, upēs un jūrā;
3. Atpūtas zvejas dalībnieku iedalījums pēc izmantotajiem makšķerēšanas rīkiem;
4. Atpūtas zvejas dalībnieku zivju nozveja gadā;
5. Atpūtas zvejas dalībnieku izdevumi gadā.

Atpūtas zvejas dalībnieku skaits tiek apkopots atbilstošās vecumgrupās (16-30; 31-50; 51-80), kā arī noteikta atpūtas zvejas dalībnieku mītnes atrašanās vieta pēc reģiona, pilsētas vai citas vietas.

Atpūtas zvejas dalībnieku zivju nozveja/loms gadā tiek izdalīta pēc noķeršanas vietas (ezeri, upes un jūra), kas savukārt tiek iedalīta pēc zvejas veida (ar laivu/bez) un konkrētā atpūtas zvejas reģiona. Līdzīgi pirmajai pozīcijai, resp., pēc vecumgrupām, atpūtas zvejas dalībnieku mītnes vietas reģiona, lielpilsētas vai citas vietas, zvejas iedalījums tiek veikts pēc specifiski aktīvai vai pasīvai zvejai izmantotajiem atpūtas zvejas rīkiem. Noķerto zivju loms gadā, savukārt, tiek fiksēts ezeros un upēs (no 2018.gada) atbilstoši astoņām sugām: lasis, forele, alata, asaris, līdaka, zandarts, vēzis un citas sugas, jūrā – pēc 13 pozīcijām: asaris, līdaka, skumbrija, siļķe, forele, menca, sīgas, plekstveidīgie, krabis, lasis, omārs, zandarts un citas sugas.

Atpūtas zvejas dalībnieku izdevumu uzskaitē tiek veikta pēc izdevumu apakšpozīcijām par zvejas piederumiem, ceļojuma izmaksām, zvejas licences, gida/laivas izmaksām, degvielas un citām izmaksām, piem., pārtikas, naktsmājām, laivu novietnes, apkopes u.c., ka arī kopīgām pozīcijas grupām: īstermiņa izdevumiem un ilgtermiņa investīcijām, piem., laiva, piekabe, ekskluzīvi zvejas piederumi. Tajā pat laikā statistikas apakšpozīcija "citas izmaksas" nesniedza pietiekami skaidru izmaksu sadalījumu, tādēļ kopš 2018. gada Zviedrijā statistikā izdalītas jaunas

apakšpozīcijas: ēdināšanas izmaksas restorānos un pārtikas izmaksas, ja maltīte tiek gatavota patstāvīgi (Sveriges officiella statistik, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018)^{6;7;8; 9; 10}

Aptaujāto respondentu skaits 2013.-2018. gadā (aptuveni līdz 20 000) balstās uz Zviedrijas iedzīvotāju kopējo reģistru (RTB). Aplēšu kļūdas robeža pieņemta ar 95% ticamības intervālu. Atsevišķās pozīcijās, piem., pozīcijas "Izdevumi" apakšpozīcija "Gida/laivas izmaksas", relatīvā vidējā kļūda pārsniedz 35%, tādēļ ar to nevar rēķināties kopējās izmaksas noteikšanā. Visas aplēses ir noapaļotas līdz tūkstošiem, kas var nozīmēt, ka vēloties izziņāt kopsummu, summējumi tabulās var precīzi neatbilst (Turpat).

Līdz 2018. gadam anketas tika izplatītas tikai pa pastu, bet kopš 2018. gada arī tīmekļa vietnē. Anketa tika nosūtīta nejauši izvēlētiem pastāvīgajiem Zviedrijas iedzīvotājiem. Aptaujas anketa tika izsūtīta trīs reizes gadā ar jautājumiem par zvejas darbībām pēdējos četros mēnešos, konkrēti, laika posmā no maija līdz janvārim. (Turpat).

Statistika neietver Zviedrijas apmeklētāju (tūristu) veikto atpūtas zveju. Atpūtas zveja ir definēta kā visas veiktās zvejas darbības gan jūrā un piekrastē, gan ezeros un upēs bez komerciālām zvejas licencēm, resp., makšķerēšanas aktivitātes, kas saistītas ar atpūtu, tūrismu un sportu (paskaidrojums: ezeru nozvejā tiek iekļauta arī upju makšķerēšanas nozveja). Aptauja ietver atpūtas zveju, kas tiek veikta saskaņā ar Zviedrijas Zivsaimniecības likuma noteikumiem par publisko zveju un individuālām makšķerēšanas tiesībām (Turpat).

Zviedrijas atpūtas zvejas statistikas analīze (1.att.un 3.att.) 2013-2018. gadam parāda arvien straujāku zvejas dalībnieku skaitu un dienu samazinājumu. Samazinājums skar abu dzimumu pārstāvjus, tomēr atpūtas zvejas dalībnieku vīriešu skaits, laikā no 2013.-2019.gadam, ir sarucis par 28%, bet sieviešu – par 17.4%.

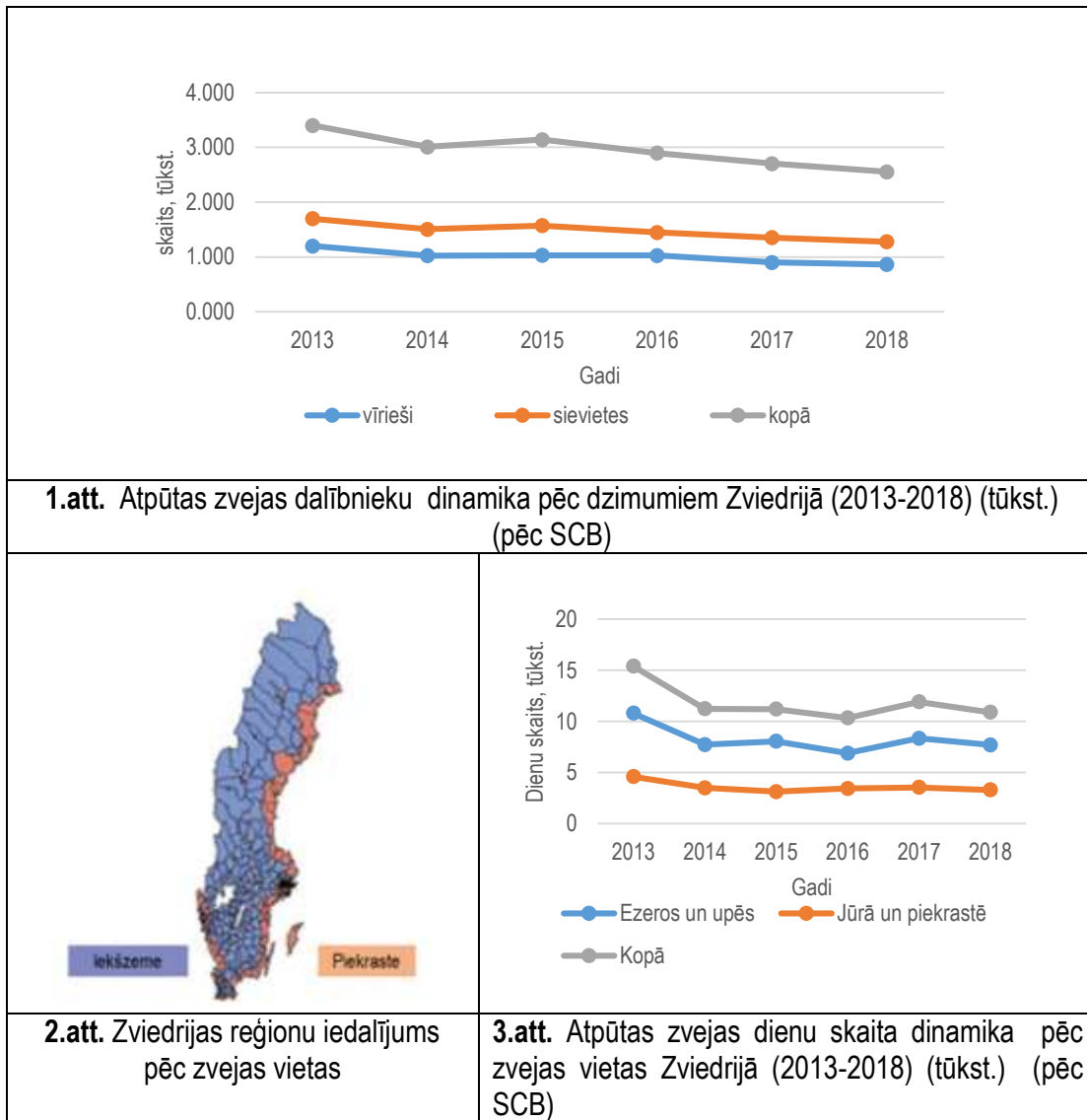
⁶ Sveriges officiella statistik (2014).Fritidsfiske I Sverige 2014. (Makšķerēšana Zviedrijā 2014). Statistiska meddelanden JO 57 SM 1702. Retrieved: https://www.scb.se/contentassets/2c6ec85374be494485d958847a1ff5ae/jo1104_2014a01_sm_jo57sm1702.pdf (In Swedish) Access: 05.08.2019.

⁷ Sveriges officiella statistik (2015).Fritidsfiske I Sverige 2015. (Makšķerēšana Zviedrijā 2015). Statistiska meddelanden JO 57 SM 1702. Retrieved: https://www.scb.se/contentassets/6eaa679f076f4244a8db2bba24e4ad9c/jo1104_2015a01_sm_jo57sm1701.pdf. (In Swedish) Access: 05.08.2019

⁸ Sveriges officiella statistik (2016).Fritidsfiske I Sverige 2016. (Makšķerēšana Zviedrijā 2016). Statistiska meddelanden JO 57 SM 1801 Retrieved: https://www.scb.se/contentassets/4f3a55d625d345e2a51e67493c298148/jo1104_2016a01_sm_jo57sm1801.pdf (In Swedish) Access: 05.08.2019.

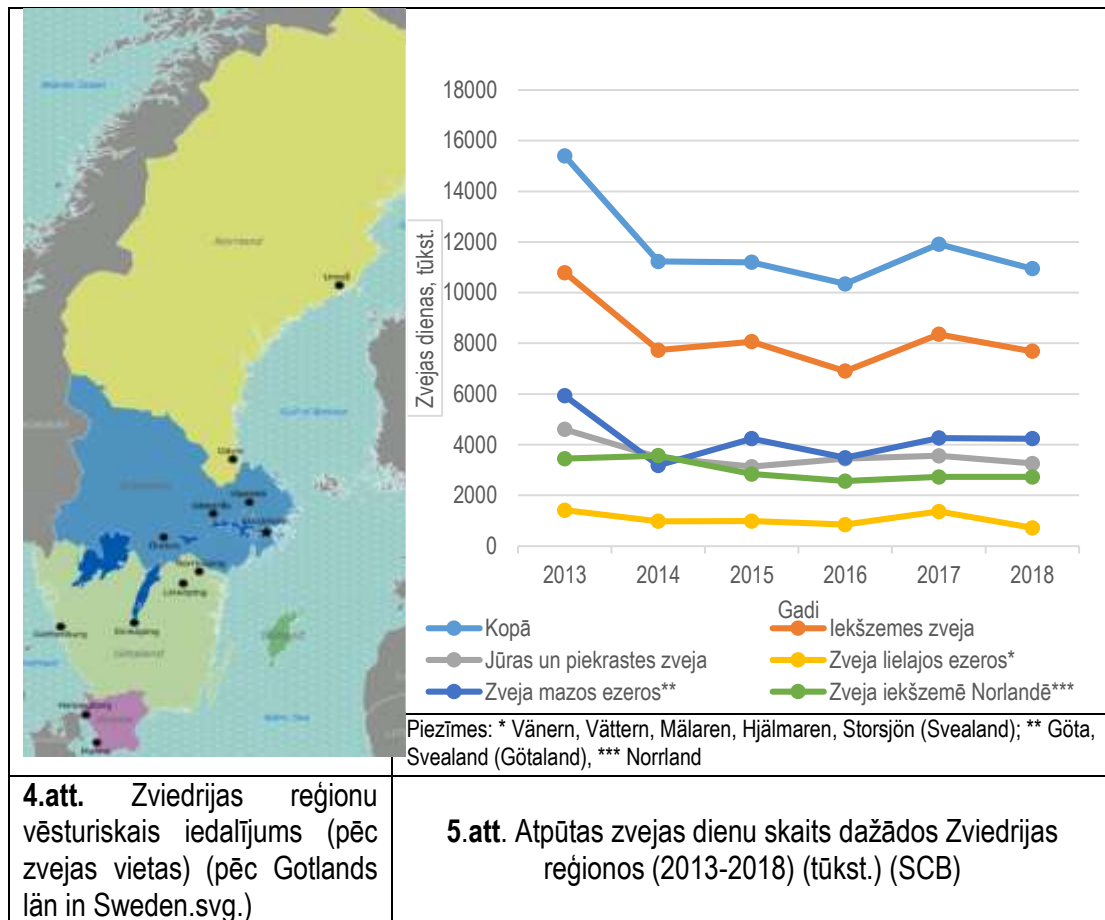
⁹ Sveriges officiella statistik (2017).Fritidsfiske I Sverige 2016. (Makšķerēšana Zviedrijā 2017). Statistiska meddelanden JO 57 SM 1801 Retrieved: https://www.scb.se/contentassets/4f3a55d625d345e2a51e67493c298148/jo1104_2016a01_sm_jo57sm1801.pdf (In Swedish) Access: 05.08.2019.

¹⁰ Sveriges officiella statistik (2018).Fritidsfiske I Sverige 2018. (Makšķerēšana Zviedrijā 2018). Statistiska meddelanden JO 57 SM 1901 Retrieved: https://www.scb.se/contentassets/cfb2f4a6c8e4fb9b1f9293609b00c59/jo1104_2018a01_sm_jo57sm1901.pdf (In Swedish) Access: 05.08.2019.

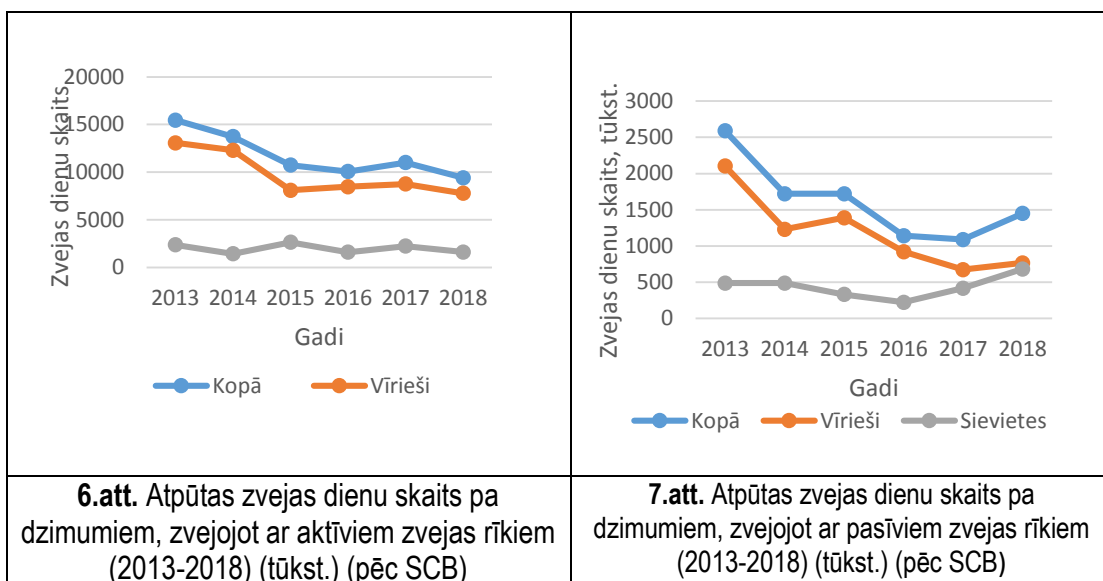
Atpūtas zvejas dienu skaits tūkstošos šajā periodā sarucis līdzīgi, zvejojot ezeros un upēs, ka arī jūrā un piekrastē (2.att.) – ap 28%, tikai par 0,4% vairāk pēdējā (3.att.)

Atpūtas zvejai Zviedrijas iekšzemē ir piemērotas ūdenstilpes galvenokārt trīs vēsturiskajās teritorijās: Gētalande (Götaland), Svealande (Svealand) un Norrlande (Norrland) (4.att.).

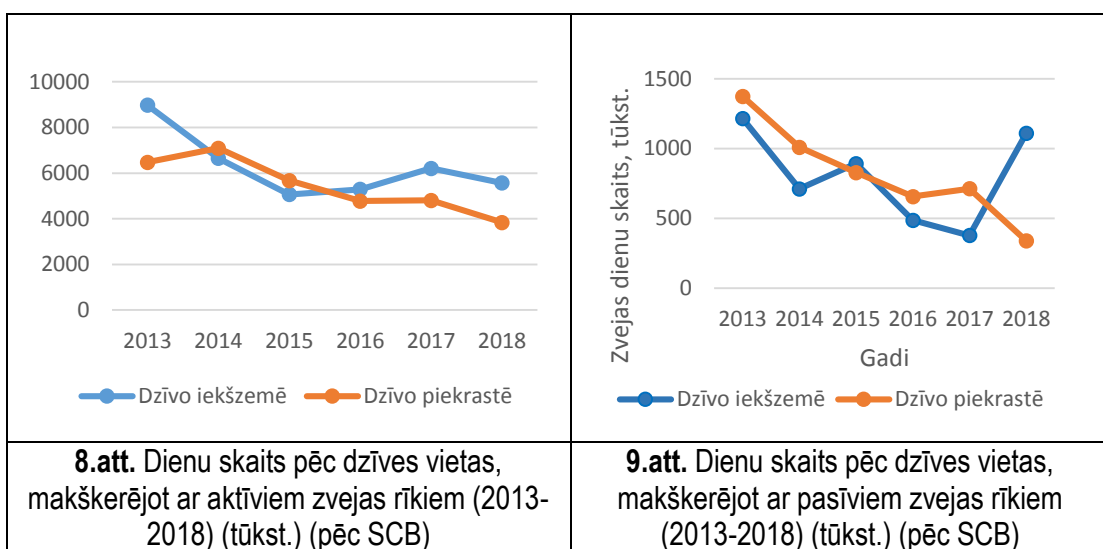

Gotlandē (4.att.) atrodas lielākie ezeri Zviedrijā. Starp tiem Vēnerna (Vänern) ezers, kas pēc platības ir trešais lielākais ezers Eiropā. Vislielāko atpūtas zvejas dienu skaita samazinājumu kopš 2013.gada ir piedzīvojuši tieši lielākie Zviedrijas ezeri – par 49,3%. Valsts ziemeļdaļā atrodas Norrlande, kas aptver vairāk nekā pusi Zviedrijas un ir bagāta ar ezeriem. Tur atpūtas zvejas dienu skaits ir samazinājies par 718 tūkst. dienu 2018.gadā, salīdzinot ar 2013.gadu, kas ir 20,8%. Kopā Zviedrijas mazos ezeros atpūtas zvejas dienu skaits ir samazinājies par 28,5% (5.att.).

Zviedrijas atpūtas zvejas statistika ļauj konstatēt atpūtas zvejas dienu skaita dinamiku pēc makšķernieku dzimuma, atkarībā no zvejas rīku izmantošanas. Abu dzimumu atpūtas zvejas dienu skaits kopā ar aktīviem zvejas rīkiem samazinājās par 39,1%, bet pasīviem – par 44%. Sieviešu skaits, kuras nodarbojas ar atpūtas zveju ir mazāks, taču atpūtas zvejas dienu skaits ir par 8,8% (zvejojot ar aktīviem zvejas rīkiem) līdz 82,1% (zvejojot ar pasīviem zvejas rīkiem) lielāks, nekā vīriešiem (6.att., 7.att.).

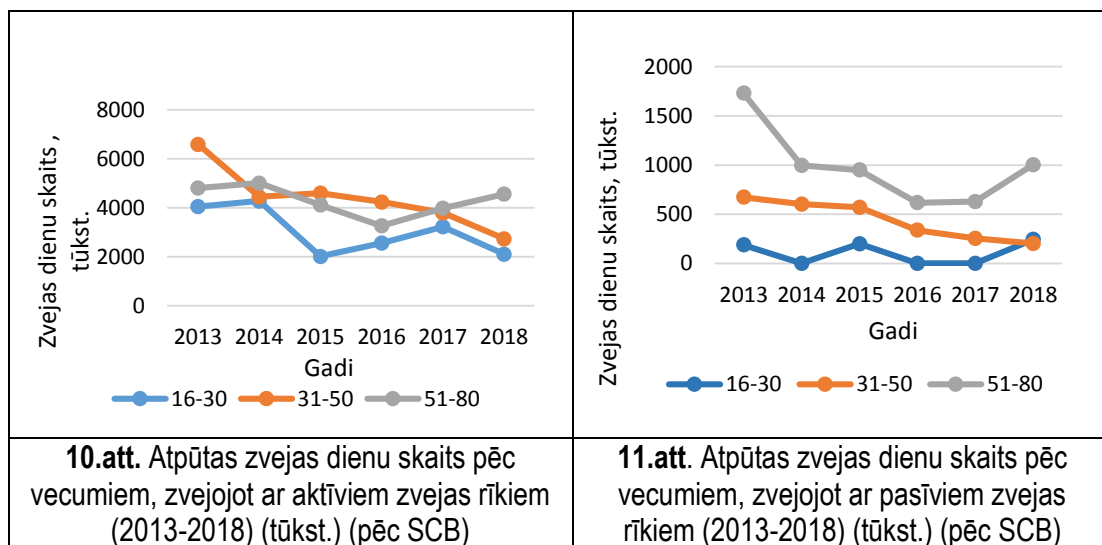
Atpūtas zvejas dienu skaita dinamika pa dzimumiem, atkarībā no atpūtas zvejas zvejnieku dzīves vietas (8.att. un 9.att.) parāda pētāmajā periodā iekšzemes makšķerņu lielāku aktivitāti.

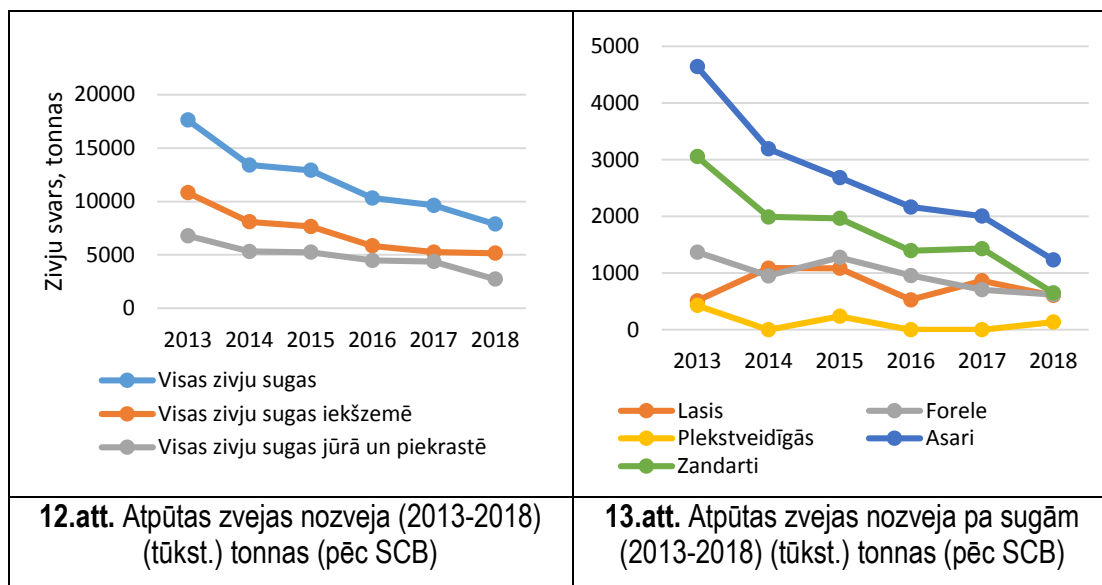
Pēc dzīves vietas iekšzemes atpūtas zvejas zvejnieku dienu skaits, salīdzinot 2018. ar 2013.gadu, zvejojot ar aktīviem zvejas rīkiem, par 2% pārsniedz atpūtas zvejas zvejnieku dienu skaitu, kas dzīvo piekrastē, bet ar pasīviem rīkiem – pat par 66,7%. Zvejojot ar pasīviem zvejas rīkiem, iekšzemes atpūtas zvejas dienu skaits krasi ir pieaudzis kopš 2017.gada – par 732 tūkstošiem dienu (9.att.).

Analizējot pēc vecuma grupām, 51-80 gadus veci zvejdru atpūtas zvejas zvejnieki, kas makšķerē ar aktīviem zvejas rīkiem, pavada vairāk dienu, salīdzinot ar citām vecuma grupām, sevišķi, salīdzinot 2017. ar 2018.gadu – par 40,5% vairāk par 31-50-gadīgiem un 47,3%, par 16-

30-gadīgiem atpūtas zvejas zvejniekiem (10.att.). Šī vecuma grupa, neskatoties uz dienu skaita kritumu visā pētāmajā periodā par 5,2%, no 2017.gada uzrāda atpūtas zvejas dienu pieaugumu par 37,5%, zvejojot arī ar pasīviem zvejas rīkiem (11.att.).

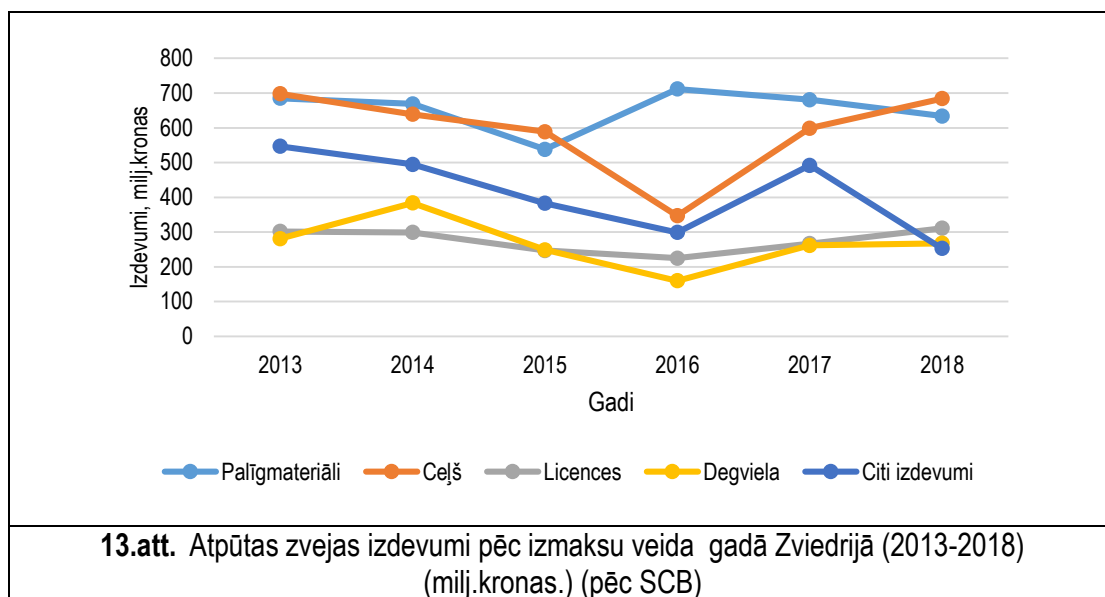
Atpūtas zvejas nozveja visām sugām Zviedrijā gadā laikā no 2013.līdz 2018.gadam piedzīvojusi kritumu: visām sugām par 55,2%, iekšzemes ūdeņos – par 52,3% un jūrā un piekrastē – par 59,9%. (12.att.).

No zivju sugām viskrasāk samazinājusies zandartu nozveja – par 78,7%, asaru – par 73,4%, plekstveidīgo – par 68,8%, foreles – par 54,6% un lasis – par 18,6% (13.att.).

Izdevumi, kas saistīti ar atpūtas zveju, 2013. – 2017.gadam parādīti 14.att. (nākamajā lpp.). Atpūtas zvejas statistikas pozīcija “Makšķernieka izdevumi gadā” ietver atpūtas zvejas kopējos izdevumus par palīgmateriāliem, ceļa izdevumiem, zvejas licencēm, degvielu un citiem izdevumiem. Vislielāko izdevumu pieaugumu 2018.gadā, kopš 2016.gada krituma, piedzīvoja

ceļa izmaksas (13.att.). Otrs augstākais izmaksu postenis "Makšķerēšanas izdevumi" pozīcijā ir palīgmateriāli, bet zemākais – citi izdevumi (resp., pārtika, apmešanas, pietauvošanas, uzturēšanas izdevumi utt.).

Jāatzīmē, ka īstermiņa izdevumi tiek uzskaitīti izdevumi par palīgmateriāliem (auklas, pavadiņi utt., braucienu izdevumi, makšķerēšanas licence, gids/ekskursija/laiva, degviela un citi (resp., pārtika, apmešanas, pietauvošanas, uzturēšanas izdevumi utt.).

Pie ilgtermiņa izdevumiem – ieguldījumiem tiek uzrādīti, dārgāki zvejas rīki un laivas, kas ir lielākie izdevumi. Ja īstermiņa izdevumos dominē palīgmateriāli, ceļš utt, kuru iegūtie dati ļauj statistikai uzrādīt ticamus rezultātus, tad ilgtermiņa izdevumu statistikas kļūdas robeža mēdz būt relatīvi liela un tāpēc arī statistikas aplēses nenoteiktība ir liela. Atpūtas zvejas licences iegādē 2018.gadā, kopš 2016.gada, ir novērojams izdevumu kāpums par 43 milj. kronām (4,35 milj.eiro), tomēr tie ir tikai nedaudz, par 23 milj. kronām (2,33 milj.eiro), lielāki par 2013.gadu (13.att.).

Jāatzīmē, ka no 2018.gada SCB tiek fiksēti atsevišķi atpūtas zvejas izdevumi par izmitināšanu, ēšanas izdevumiem restorānos un pārtikas iegādi. Izdevumi par 2015.gadu paredzēja vēl pozīciju gids/ekskursija/laiva, kas diemžēl netika fiksēta turpmākos gados.

Galvenā Zviedrijas atpūtas zvejas ekonomikas premisa ir, ka zivju resursi ir ierobežoti. Tomēr zivju resursu izsīkums ir tikai viena no Zviedrijas atpūtas zvejas ekonomikas samilzušajām problēmām. Atpūtas zvejas uzņēmējdarbībai ir daudz izaicinājumu, daļēji arī tādēļ, ka tai ir sezonas raksturs un, ka apmeklētāji un pieprasījums laika gaitā mainās. Pieprasījuma izmaiņas izvirza augstas prasības uzņēmēju spējai pielāgoties un rada nepieciešamību pēc zināšanām par to tirgu, kas bez precīziem atpūtas zvejas un atpūtas zvejas tūrisma statistikas datiem būtu neiespējami.

Zviedrijas ūdens apsaimniekošanas principi balstās uz ES Ūdens struktūrdirektīvu. Direktīvas centrālā daļa ietver mērķi, sabiedrības iesaisti darbā ar publisko pārvaldību. Tiek arī pieņemts, ka administrācijai jābalstās uz izmaksu un ieguvumu novērtējumu, t.i., uz sociālekonomisko analīzi (Directive 2000/60/EK).¹¹

Tomēr Zviedrijas publiskās pārvaldības iestāžu darba vidē tā nav vispāratzīta metodika uzskata Lena Nerhagen (PhD) Zviedrijas Nacionālais ceļu un transporta pētījumu institūta vadošā pētniece. Zviedrijas pētnieki uzskata, ka statistika par atpūtas zveju un atpūtas zvejas tūrismu gan Zviedrijā, gan ārpus tās ir nepietiekoša, un ka pastāvošais informācijas iztrūkums ir saistīts ar nepietiekošo pētījumu skaitu, neskatoties uz to, ka Zviedrijā tie tiek pasūtīti un finansēti dažādos veidos (Melin, 2018)¹².

Zviedrijas likums *Par Publisko Ūdeņu Robežām* (1950:595)¹³ definē, ka visi jūras ūdeņi ir publiski, ja vien tie neveido privātīpašuma daļu, bet ja tie iekļaujas privātīpašumā, tad tie ir privāti ūdeņi. Jūras ūdeņi 300 m no sauszemes vai salas, ja tās ir privātīpašums un sala ir vismaz 100m gara un krasta līnija savieno punktus, kas nav dziļāki par 3m – arī skaitās privāta daļa (izņēmums Bohus lēni). Zviedrijas dienvidu un austrumu krastā privātīpašums skaitās pat 1km no krasta (izņemot Gotlandes un Ēlandes jūras piekrasti). Savukārt citi Zviedrijas ūdeņi, kas nav jūras ūdeņi, ir privāti. Izņēmums ir lielākie Zviedrijas ezeri – Vēnerna (Vänern), Veterna (Vättern), Jelmarena (Hjälmaren) un Stūršens (Storsjön), kur privātīpašuma robeža sniedzas 300 m no krasta. Katru ezeru apsaimnieko biedrība jeb asociācija un tādu, līdz ar upju apsaimniekošanu, Zviedrijā ir ap 50. Asociāciju biedri ir pašvaldības vai privāti uzņēmumi, kas sadarbojoties ar citām organizācijām risina atpūtas zvejas jautājumus (havochvatten.se, 2019).¹⁴

Zviedrijā pastāv *Publiskās pieejas tiesības* jeb katra cilvēka tiesības (allmansrätten) brīvi pārvietoties un pieejamību rekreācijas iespējām, neskatoties uz to, vai īpašums ir publisks vai

¹¹ DIRECTIVE 2000/60/EC OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 23 October 2000 establishing a framework for Community action in the field of water policy (OJ L 327, 22.12.2000, p. 1) (EIROPAS PARLAMENTA UN PADOMES DIREKTĪVA 2000/60/EK (2000. gada 23. oktobris), ar ko izveido sistēmu Kopienas rīcībai ūdens resursu politikas jomā) Retrieved: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:2000L0060:20090625:EN:PDF> Access: 23.08.2019.

¹² Melin, D. (2018). Rapportering från nationell konferens om hållbar svensk fisketurism (Valsts ziņojumi. Konference par ilgtspējīgu zviedru makšķerēšanas tūrisma). Retrieved: http://www.jordbruksverket.se/download/18.5e0ac3cf16743f52cc4e3ccc/1543401663147/Rapport_Nationell_konferens_om_ha%CC%8Allbar_svensk_fisketurism.pdf (In Swedish) Access: 23.08.2019.

¹³ Sveriges Rikstag (2019). Lag (1950:595) om gräns mot allmänt vattenområde. Retrieved: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-1950595-om-grans-mot-allmant-vattenomrade_sfs-1950-595. Access: 23.08.2019.

¹⁴ havochvatten.se (2019). Havs- och vattenmyndighetens rapport 2019:5 Fritidsfiske i Sverige. En inblick i fritidsfiskets omfattning under åren 2013-2017. Retrieved: <https://www.havochvatten.se/download/18.1e418088169a2290786a7eb2/1554379181387/rapport-2019-5-fritidsfisket-i-sverige.pdf> Access: 23.08.2019.

privāts. Pieejas tiesības attiecas uz jebkuru zemes vienību, izņemot aizsargājamas teritorijas. Tiesības ietver iespēju apmeklēt pludmales, ka arī nolaist bezmotora laivu jebkuros ūdeņos.

Makšķerēšanas licences

Makšķerēšanas atļauju (licenci) var iegādāties gan internetā, gan degvielas uzpildes stacijās vai arī ierodoties makšķerēšanas vietā pie administrācijas. Ārkārtas gadījumos to var iegādāties arī ar mobilo telefonu, ievadot vārdu un īpašuma nosaukumu (to var izdarīt ar plus žiro 26 68 46 – 5). Tā kā katram ezeram ir saimnieks, tad licenci var iegādāties pie tā, bet obligāti jābūt makšķernieka kartei. Kartes cena 2019.gadam:

Dienas karte – 83,20 SEK (8,11 eiro)	Nedēļas karte – SEK 209,73 (20.45 eiro)
Dienas karte (velcēšana) – 189,52 SEK (18,49 eiro)	Mēneša karte –212,17 SEK (20,69 eiro)
3 dienu karte – SEK 208,96 (20,38 eiro)	Gada karte – SEK 363,32 (33.80 eiro)
	Gada kartīte (velcēšana) –SEK 681.54 (66.45 eiro) (ifiske.se, 2019). ¹⁵

Licences cenas ir dažādas, atkarībā no laika, vietas, zivju sugas un zvejas rīka. Pašreizējās vidējās Zviedrijas zvejas licenču cenas 2019. gadā, saskaņā ar iFiske statistiku, piemēram, Dalarnas lān ir intervālā no 95.13 SEK (9.28 eiro) līdz 600 SEK (58.51 eiro) (ifiske.se, 2019). Jaunieši līdz 16 gadu vecumam zvejo bez maksas, tāpat ir maksas ierobežojums vecākiem par 65 gadiem. Jauniešiem ir jauniešu zvejas kartes, kuras iegādājās interneta vietnē www.skelleftea.se/fiske vai Skellefteå tūrisma centrā. Kartes mērķis ir veicināt bērnu un jauniešu interesi par makšķerēšanu.

¹⁵ Ifiske.se (2019). Priser på digitala fiskekort. Retrieved: <https://www.ifiske.se/index.php/information/fiskekortspriser> Access: 23.08.2019.

2. SOMIJA

Somija ir ar dabiskām ūdenstilpēm bagātākā valsts pasaulē. Somijas piekrastes līnija ir 6 299 km (izņemot salas). Somu arhipelāgs ir lielākais Eiropā ar vairāk nekā 81 000 salām, 187 888 ezeriem, 647 upēm ar 25 000 upju kilometriem. Piekrastes tūrisms ir nozīmīga nozare dažos Somijas reģionos, īpaši Ālandu salās (FAO, 2005)¹⁶.

Somijas atpūtas zvejas statistika balstās uz piecām galvenajām pozīcijām:

1. Atpūtas zvejas zvejnieku kopskaits un dzimums;
2. Atpūtas zvejnieku mājsaimniecību skaits, kas izmanto dažādus zvejas rīkus, un to īpatsvars starp mājsaimniecībām un makšķerējiem;
3. Atpūtas zvejnieku iedalījums pēc izmantotiem zvejas rīkiem dažādās vecuma grupās;
4. Atpūtas zvejas nozveja pa zvejas apgabaliem;
5. Atpūtas zvejas nozveja pēc zvejas rīkiem (LUKE, 2017a).¹⁷

Atpūtas zvejas iedalījums pēc izmantotiem makšķerēšanas rīkiem tiek iedalīts pēc dažādu veidu murdu, spinningu, mušiņu un citādu makšķeru, velcēšanas piederumu u.tml. izmantošanas. Atpūtas zvejas iedalījums pēc izmantotiem makšķerēšanas rīkiem tiek grupēts arī pēc atpūtas zvejas zvejnieku vecuma grupām (<10; 10-17; 18-24; 25-44; 45-64; 64> gadi). Atpūtas zvejas loms pa zvejas apgabaliem iekšzemē tiek fiksēts pēc valsts debespusēm – Dienvidsomija, Rietumsomija utt., kā arī Lapzeme (Lapland). Makšķerēšana jūrā notiek Somu līcī, Botnijas līcī, Arhipelāga un Ālandu salās. Katrā atpūtas zvejas apgabala specifika nosaka atļauto makšķerējamo zivju sugu lomu. Iespējams izmantot statistiku par periodu no 1998 līdz 2016 gadam. Periodā no 2000 līdz 2016 gadam ir iespēja noteikt noķerto zivju sugu lomu atkarībā no atpūtas zvejas rīku pielietošanas (LUKE, 2017a).

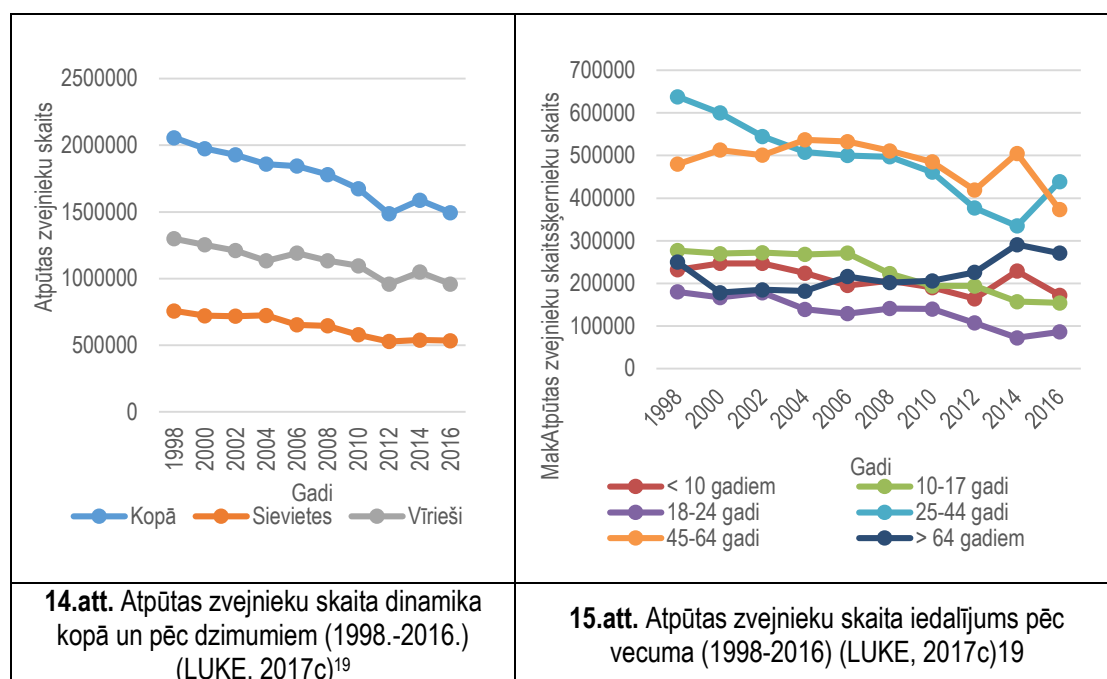
Informācija ir balstīta uz aptauju, kas notiek ik pēc diviem gadiem, kurā tiek atlasīts noteikts skaits respondentu, balstoties uz personu skaitu valsts reģistrā. Piemēram 2016. gadā, tie bija 7500 cilvēki, kuri dzīvo dažādās Somijas daļās un kuru vārdi tika iegūti no ledzīvotāju reģistra. Gada sākumā viņiem tiek nosūtītas anketas, bet pa tālruni tiek intervētas tās personas, kuras neatbildēja uz aptauju (LUKE, 2017a).

¹⁶ FAO (Food and Agriculture Organization of United Nation) (2005). Fishery and Aquaculture Country Profiles the Republic of Finland. Fisheries and Aquaculture Department. Retrieved: <http://www.fao.org/fishery/facp/FIN/en> Access: 23.08.2019.

¹⁷ LUKE (Natural resources institutes Finland) (2017a). Statistics database. http://statdb.luke.fi/PXWeb/pxweb/en/LUKE/LUKE__06%20Kala%20ja%20riista__02%20Rakenne%20ja%20tuotanto__06%20Vapaa-ajankalastus/?tablelist=true&rxid=dc711a9e-de6d-454b-82c2-74ff79a3a5e0 Access: 25.08.2019.

Atpūtas zveja Somijā ir plaši izplatīta, jo aptuveni 28% iedzīvotāju (apmēram 1,5 milj.) 2016. gadā nodarbojas ar atpūtas zveju (katrs trešais vīrietis Somijā ir makšķernieks, kamēr sievietes vidū zvejot dodas gandrīz 20% sieviešu (LUKE, 2017b¹⁸).

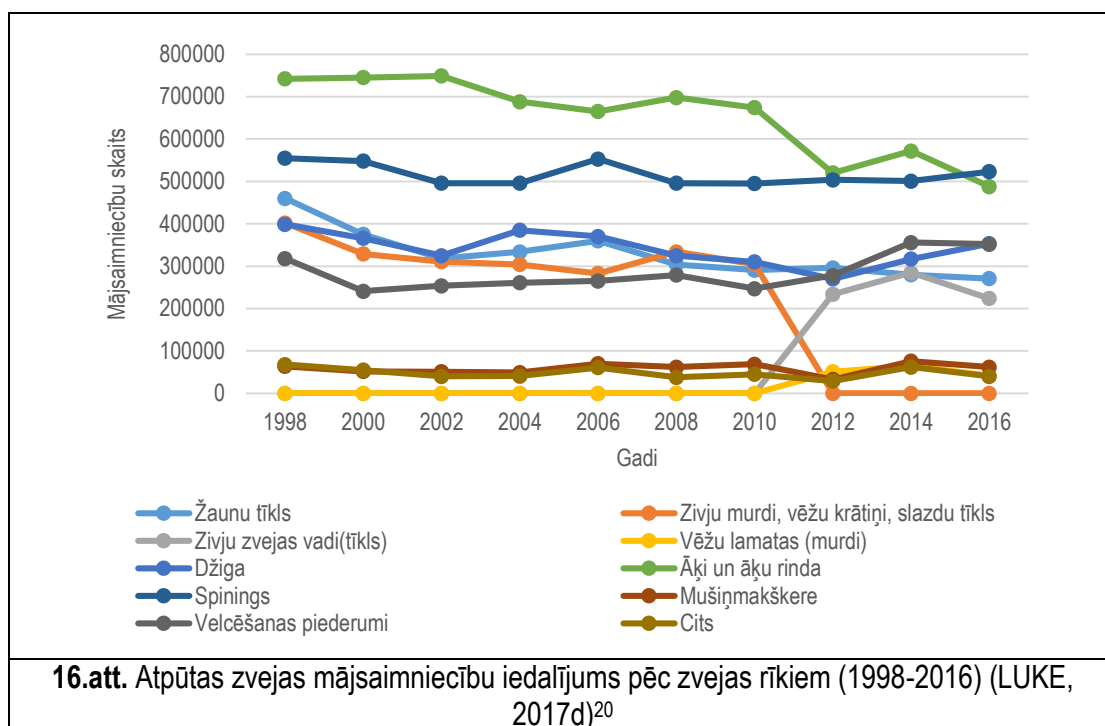
Zīmīgi, ka strauji pieaug sieviešu atpūtas zvejas dalībnieču skaits (14.att.; 15.att.) vecuma grupā 10–17 gadi – par 17. tūkst., grupā 25–44 – pat par 57 tūkstošiem un vecuma grupā – vairāk par 64 gadiem – par 11 tūkstošiem. Vīriešu atpūtas zvejas zvejnieku skaits 2016. gadā ir samazinājies kopumā par 20 tūkstošiem. Atpūtas zvejas dalībnieku vecumā grupā no 25–44 gadiem, kas ir vairāk pelnošā, konstatēts samazinājums par 47 tūkstošiem. Atpūtas zvejas zvejnieku kopskaits no 1998. gada līdz 2016. gadam ir samazinājies pat vairāk kā par pusmiljonu.

Atpūtas zvejnieku mājsaimniecības, kas izmanto zvejā spīningu, kopš 1998.gada uzrāda visstabilākos rezultātus – to skaits ir krities vien par 32000. Toties žaunu tīklu izmantošana (16.att.) piedzīvo vislielāko kritumu starp zvejas rīku veidiem, resp., atpūtas zvejā to izmanto par 189 000 mājsaimniecības mazāk 2016.gadā nekā 1998.gadā. Zveju ar *džigu* 2016.gadā pielietoja arvien lielāks skaits mājsaimniecību – par 203 000. Kopš 2012.gada mājsaimniecību atpūtas zvejā 2017.un 2018.gadā strauji pieaug velcēšanas piederumu lietošana – par 356 000 – 352 000.

¹⁸ LUKE (Natural resources institutes Finland) (2017b). Recreational fishing 2016. Headlines. Retrieved: https://stat.luke.fi/en/recreational-fishing-2016_en Access: 26.08.2019.

¹⁹ LUKE (Natural resources institutes Finland) (2017c). Number of recreational fishermen (Makšķernieku skaits) Statistics database. Retrieved: http://statdb.luke.fi/PXWeb/pxweb/en/LUKE/LUKE__06%20Kala%20ja%20riista__02%20Rakenne%20ja%20tuoto%20nto__06%20Vapaa-ajankalastus/1_Vapaa-ajankalastajat.px/?rxid=dc711a9e-de6d-454b-82c2-74ff79a3a5e0 Access: 26.08.2019.

Jāatzīmē izmaiņas statistikas uzskaitē: kopš 2012.gada kopīgā pozīcija “Zivju murdi, vēžu krātiņi, slazdu tīkls” tika izņemta, bet izveidotas atsevišķas pozīcijas “Zivju zvejas vadi (tīkls)” un “Vēžu lamatas (murdi),” kas ļāva noteikt precīzākas atpūtas zvejas rīku izmantošanas proporcijas (1.tab.).

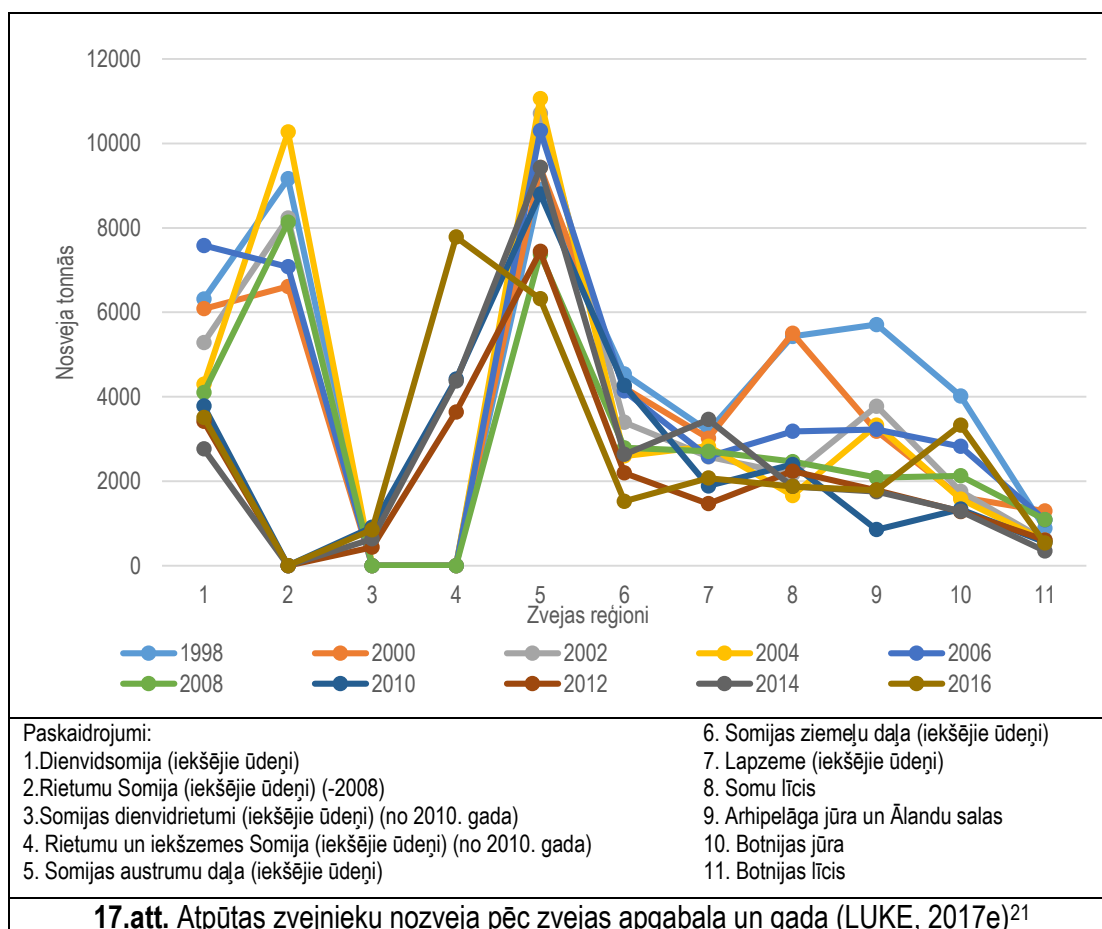
Līdz ar to tika noskaidrots, ka rīki “Vēžu lamatas (murdi)” un “Mušņmakškere” gan 2015. gan 2016.gadā tika izmantoti tikai 5% no visiem zvejas rīkiem (1.tab.). Visbiežāk Somijas atpūtas zvejas dalībnieki izmanto trīs zvejas rīkus: džīgu, āķi un āķu rindu un spīningu. Pēdējā zvejas rīkā izmantošana pieauga par 8%, bet velcēšanas rīku izmantošana par 5%.

²⁰ LUKE (Natural resources institutes Finland) (2017d). Number of households and persons using different gear types, and their proportions of fishing households and fishermen. (Atpūtas zvejas mājsaimniecību iedalījums pēc zvejas rīkiem). Retrieved: http://statdb.luke.fi/PXWeb/pxweb/en/LUKE/LUKE__06%20Kala%20ja%20riista__02%20Rakenne%20ja%20tuota nto__06%20Vapaa-ajankalastus/1e_Vapaa-ajankalastajat_pyydys_kaytto.px/?rxid=dc711a9e-de6d-454b-82c2-74ff79a3a5e0 Access: 26.08.2019.

**Atpūtas zvejas mājsaimniecību un personu iedalījums pēc izmantoto zvejas rīku
proporcijām (1998-2016) (LUKE, 2017d)**

Zvejas rīki	1998	2000	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2014	2016
Žaunu tīkls	34	26	23	24	26	23	25	27	23	23
Zivju murdi, vēžu krātiņi, slazdu tīkls (-2010)	30	23	23	23	21	26	26	0	0	0
Zivju zvejas vadi(tīkls)	0	0	0	0	0	0	0	23	28	19
Vēžu lamatas (murdi)	0	0	0	0	0	0	0	4	5	5
Džiga	34	31	30	34	33	29	28	28	32	35
Āķi un āķu rinda	67	66	70	67	63	70	68	59	61	58
Spinings	41	40	41	40	45	41	41	48	43	51
Mušīnmakšķere	4	3	3	3	4	4	5	3	5	5
Velcēšanas piederumi	24	17	19	20	19	23	21	26	29	34
Cits	5	4	3	3	4	3	3	2	4	3

Kopējā atpūtas zvejas nozvejas statistika pa reģioniem atspoguļota 17.attēlā.

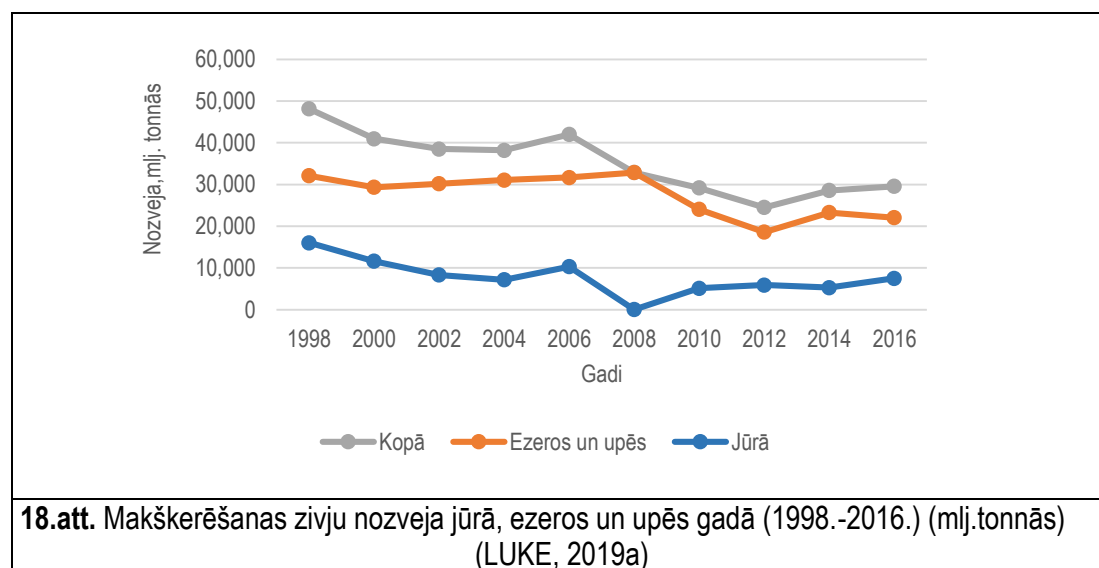
²¹ LUKE (Natural resources institutes Finland) (2017e). Catch by recreational fishermen by Fishing area, Species and Year. (Atpūtas zvejnieku nozveja pēc zvejas apgabala un gada). Retrieved:

Kopējā atpūtas zvejas nozvejas statistika pa reģioniem (17.att.) parāda, ka galvenais zvejas reģions ir Somijas austrumu daļas iekšējie ūdeņi. No 1998.–2008.gadam kā otrs atpūtas zvejas nozvejas bagātākais reģions bija Rietumu Somijas iekšējie ūdeņi, bet kopš 2010.gada nozvejas statistika tika organizēta divos reģionos: Somijas dienvidrietumu un Rietumu un iekšzemes Somijā iekšējos ūdeņos. 2016.gadā tika iegūta maksimālā atpūtas zvejas nozveja – 7781 tonnas zivju.

Somijas austrumu daļas iekšējos ūdeņos 2016.gadā tika iegūts 6 318 tonnas zivju, bet Arhipelāga jūras un Ālandu salas reģiona nozveja šajā gadā bija vismazākā – 533 tonnas.

Lielāko pieaugumu tonnās, salīdzinot ar iepriekšējo, 2015.gadu (Pielikums), uzrādīja šādas zivis: jūras lasis (+112), vēdzele (+116), raudas (+383), sīga (+670), citas zivis (+716), kas salīdzinot ar 1998.gadu nozvejotas (+751), bet zandarts pat (+1209). Citu zivju nozveja rāda lejupslīdošu tendenci. Salīdzinot ar 2015.gadu 2016.gadā tika mazāk nozvejotas šādas zivis: asari (-727), līdakas (-482), plaudis (-342), repsis (-211), un tml.

Tajā pat laikā kopējā makšķerēšanas nozveja 2016.gadā (18.att.) ir nedaudz palielinājusies sevišķi jūrā, par 2,258 mlj. tonnām, salīdzinot ar iepriekšējo gadu. Savukārt, ezeros un upēs – samazinājusies par 1,233 mlj. tonnām (LUKE, 2017c)²².

Tāpat vispopulārākie zvejas apgabali ir Somijas ezerzeme (*Lakeland*) un Kainū (*Kainuu*) iekšējie ūdeņi un, starp jūras ūdeņiem, dienvidrietumu piekrastes zonas. Pie visizplatītākajām zvejas metodēm pieder makšķerēšana ar āķi un auklu, zemledus makšķerēšana un

http://statdb.luke.fi/PXWeb/pxweb/en/LUKE/LUKE__06%20Kala%20ja%20riista__02%20Rakenne%20ja%20tuoto__06%20Vapaa-ajankalastus/3_Vapaa-ajankalastuksen_saalis_alue.px/?rxid=dc711a9e-de6d-454b-82c2-74ff79a3a5e0 Access: 26.08.2019.

²² LUKE (Natural resources institutes Finland) (2017c). The number of recreational fishermen decreased – catch increased little (Atpūtas makšķernieku skaits samazinājās - nozveja nedaudz palielinājās) Retrieved: <https://www.luke.fi/en/news/number-recreational-fishermen-decreased-catch-increased-little/> Access: 26.08.2019.

spiningošana. Lai gan tīkla zvejas īpatsvars samazinās, tas joprojām dod lielāko daļu nozvejas loma (LUKE, 2016)²³

Makšķerēšanai ir liela nozīme, nodrošinot cilvēkus ar veselīgu pārtiku. Apmēram pusi no visām zivīm, ko izmanto pārtikai, noķer makšķernieki. Iekšzemes nozveja galvenokārt sastāv no saldūdens zivīm, kuras izplatītas piekrastes un iekšējos ūdeņos, vissvarīgākās sugas ir asari un līdakas, kuru nozveja 2016. gadā, salīdzinot ar iepriekšējo, palielinājās par pusmiljonu tonnu, ka arī saldūdens baltās zivis – par 0,665 mlj. tonnām. Tomēr salīdzinot ar 1998. gadu, kopumā 2016. gadā loms bija par 1,275 mlj. tonnām mazāks. Tas nozīmē, ka zivju krājumiem samazinoties, ir samazinājies iegūstamo zivju loma ekonomiskā vērtība.

LUKE ne tikai veido statistiku, bet arī veic sociālos pētījumus datu ieguvei. Piem., par lašu makšķerēšanu Tanas upē un citos makšķerēšanas apgabalos. Dati par atpūtas makšķerēšanu ir nepieciešami lēmumu pieņēmējiem, kas pieņem lēmumus valsts un reģionālā līmenī, par dabas izmantošanu atpūtai, kā arī īpašniekiem, kas ir atbildīgi par makšķerēšanas ūdeņu pārvaldību, zivsaimniecības reģioniem, pētniekiem un arī pašiem makšķerniekiem. Pētniecības rezultāti ir nepieciešami, kad tiek uzraudzīta notikumu attīstība zivsaimniecībā un zivju populācijā, kad tiek novērtēta atpūtas makšķerēšanas reģionālā nozīmība vai arī tiek paredzētas vai ņemtas vērā regulējuma sekas. Dati nepieciešami arī tad, ja, piemēram, tiek novērtēta makšķerēšanas sociālā nozīme vai vides izmaiņu ietekme uz makšķerēšanu un dabas izmantošanu atpūtai (LUKE, 2019).²⁴

Arī Somijā statistika, līdzīgi kā Zviedrijā, neietver ārvalstu ceļotāju (tūristu) makšķerēšanu Somijā. Atšķirībā no zviedru kolēģiem, netiek apskatīti makšķernieku izdevumi, nav oficiāli pieejama statistika par makšķerēšanas dienu skaitu ezeros, upēs un jūrā, kas apgrūtina makšķerēšanas pienesuma ekonomikā aprēķināšanas iespējas. Turklāt, salīdzinot ar Zviedriju, Somijas statistikas dati tiek publicēti ar 2-3 gadu kavēšanos, kas ir apgrūtināošs faktors makšķerēšanas tūrisma lomas ekonomikā noteikšanai.

Somijā arī ir noteiktas *Publiskās pieejas tiesības* jeb katra cilvēka tiesības uz rekreācijas iespējām dabā. Zvejas un medības tiesības pieder zemes vai ūdeņu īpašniekiem. Makšķerēt ar vienu makšķeri bez maksas drīkst personas vecumā līdz 18 gadiem vai vecākas par 64 gadiem. Citiem makšķerniekiem ir jāsamaksā makšķerēšanas nodeva. Ja vēlas makšķerēt ar vairākām makšķerēm un auklām vai zvejot ar tīkliem vai murdiem, tad ir nepieciešama atļauja, ko var iegūt

LUKE (Natural resources institutes Finland) (2016).²³Recreational fishing. Retrieved: <https://www.luke.fi/en/natural-resources/fish-and-the-fishing-industry/recreational-fishing/> Access: 14.08.2019.
²⁴LUKE (2019). Recreational fishing. Retrieved: <https://stat.luke.fi/en/recreational-fishing> Access: 14.08.2019.

no tiem ūdens īpašniekiem, kam pieder zvejošanas un makšķerēšanas tiesības. Makšķerēšana ir ierobežota arī straujtecēs, zivju migrācijas laikā, kā arī citās aizsargājamās teritorijās.

Makšķerēšanas licences un karte

Somijā ir trīs pakāpju licenču sistēma:

1. Atpūtas zveja – zveja ar makšķeri un zemledus makšķerēšana ir bez maksas. Izņēmums ir varavīksnes foreļu makšķerēšanai paredzētie ezeri vai citas īpašas makšķerēšanas vietas.

2. Nodarbojoties ar cita veida makšķerēšanu un vēžošanu 18-64 gadus veciem makšķerniekiem ir nepieciešama:

- a) nomaksāta valsts makšķerēšanas nodeva – karte;
- b) makšķerēšanas licence.

Valsts atpūtas zvejas nodeva makšķerēšanai ar spinningu dod tiesības makšķerēt ar vienu makšķeri un mānekli visos reģionos, zvejai krācēs ir jāiegādājas atsevišķa atļauja.

3. Jaunākiem par 18 gadiem un vecākiem par 65 gadiem valsts atpūtas zvejas nodevu nevajag maksāt. Viņi drīkst makšķerēt ar vienu makšķeri un mānekli. Izņēmums ir krāces un īpašas aizlieguma vietas. Cita veida makšķerēšanai ir nepieciešama makšķerēšanas licence (Kalapaikka.net, 2019)²⁵

Valsts makšķerēšanas nodevu var nomaksāt;

- 1) interneta veikalā <http://www.eraluvat.fi/se>;
- 2) ar telefonu – apkalpošanas numurs 020 69 2424 (darba dienās no 8-16);
- 3) R-kioski vai Nacionālās meža pārvaldes Dabas pārvalde (Eräluvat-kauppa, 2019).²⁶

Makšķerēšanas maksa ir 45 eiro par 1 gadu, 15 eiro par 7 dienām un 6 eiro par 1 dienu.

Makšķerēšanas maksa vienmēr tiek piemērota kalendārajai dienai vai kalendārajam gadam, bet, var iegādāties nedēļas atļauju no konkrētas nedēļas dienas. Riksdāgs nosaka cenas Zivsaimniecības likumā.

Makšķerēšanas maksa ir personīga, taču to var saņemt arī citai personai. Pirkumā jānorāda vārds, kontaktinformācija un dzimšanas datums (nevis personas kods). Metsāhallitus ir atbildīgs par zvejniecības nodevu reģistru (Eräluvat.fi, 2019).²⁷

Metsāhallitus katru mēnesi pārskaita līdzekļus Zemkopības un mežsaimniecības ministrijas kontā. Savāktie līdzekļi tiek izmantoti, lai saglabātu zvejas iespējas un koptu ūdens dabu. Līdzekļi

²⁵ Kalapaikka.net-COMMERCIAL LICENCES (2019). COMMERCIAL LICENCES. Retrieved: <https://kalastusluvut.kalapaikka.net/tarvittavat-kalastusluvut/#perhokalastus> Access: 14.08.2019.

²⁶ Eräluvat-kauppa (2019). KALASTONHOITOMAKSU. Retrieved: <https://verkkokauppa.eraluvat.fi/en/fisheries-management-fee/>. Access: 14.08.2019.

²⁷ Eräluvat.fi (2019). INFORMATION OM FISKEVÅRDSAVGIFT Retrieved: <https://www.eraluvat.fi/se/fiske/fiskevardsavgift.html> Access: 14.08.2019.

tiek piešķirti zvejas apgabaliem, lai plānotu ilgtspējīgu izmantošanu un ilgtspējīgu zivju resursu apsaimniekošanu, baseina īpašniekiem kā kompensāciju par ūdeņu izmantošanu zvejniecībai, zivsaimniecības konsultāciju organizāciju un zivsaimniecības uzraudzības organizācijām un dažādiem dalībniekiem projektiem, kas uzlabo zvejnieku dzīves apstākļus (Eräluvat.fi, 2019).

3. POLIJA

Polijā ir 9000 ezeru, no kuriem lielākā daļa ir nelieli. Vislielākais ezers ir Sņardvija (*Śniardwy*) ar 113 km² platību. Visvairāk ezeru ir Mazūrijas reģionā. Polijas teritoriju šķērso upes – Visla ar pietekām Sana (*San*), Vepša (*Wieprz*) un Buga (*Bug*), Odera (*Odra*) ar pietekām Noteca (*Noteć*), Varta (*Warta*) un Odra (*Odra*) (LIAA, 2010)²⁸. Polijas piekrastes līnija ir 3 511 km gara (O Zapytaj, 2019).²⁹

Polijas valsts statistika konstatē tikai saldūdens zivju kopīgo lomu visos zvejas veidos laikā no 2010 līdz 2017. gadam, kas periodā piedzīvojis pieaugumu 8,2 mlj. tonnas (Statistics Poland, 2019).³⁰ Šos datus ir sagatavojusi Polijas Zemkopības un lauku attīstības ministrija un tajā netika ietvertas akvakultūras. Diemžēl līdzīga statistikas informācija par makšķerēšanas tūrismu, kādu sniedz Zviedrijas un Somijas valsts statistikas organizācijas Polijas valsts statistikā nav.

Nedaudz informāciju sniedz Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija (ESAO) (*Organization for Economic Cooperation and Development*) (OECD).

Jūras piekrastes atpūtas makšķerēšanai tāpat kā iekšzemes ir milzīgs potenciāls. Tas attiecas gan uz cilvēku skaitu, kas iesaistīti šajā atpūtas veidā, gan iegūto zivju klāstu. Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas (ESAO) (*Organization for Economic Cooperation and Development*) (OECD) datu salīdzināšana Baltijas jūras baseina valstīs ar piekrastes un jūras zvejniecību Baltijas jūrā laikā no 2004.–2014. gadam vidēji gadā atpūtas makšķerēšanā (piekrastes un iekšzemes) parāda lielāku zivju iegūvi nekā jūras piekrastes zvejā. Polijas valsts dati šajos OECD materiālos ir šādi: ja piekrastes un jūras zvejā piedalījās 2 485 (966 – *marine fisheries*, 1519 *small-scale fisheries*) zvejnieki, tad atpūtas zvejā (makšķerēšanā) – 630 000 personas vidēji 2004.–2014. gada laikā; savukārt, salīdzinot lomas – jūras piekrastes zvejas loms ir līdzvērtīgs atpūtas makšķerēšanai, resp., 12,763 un 12,430 tūkst. tonnas (Mickiewicz, Brocki, 2018; OECD-FAO, 2019)^{31; 32}.

²⁸ LIAA (2010). Polija. Vispārīgā informācija. Retrieved:

http://www.liaa.gov.lv/files/liaa/attachments/vispariga_informacija_polija.pdf Access: 22.08.2019.

²⁹ O Zapytaj! (2019). Ģeografia. Ile linia brzegowa polski ma kilometrow. Retrieved:

https://zapytaj.onet.pl/Category/006,009/2,12417212,Ile_linia_brzegowa_polski_ma_kilometrow.html Access: 22.08.2019. (In Polish)

³⁰ Statistics Poland (2019). Fishing for sea and freshwater fish (2010-2019). Retrieved: <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/rolnictwo-lesnictwo/rybolowstwo/polowy-ryb-morskich-i-slodkowodnych,1,1.html> Access: 22.08.2019.

³¹ Mickiewicz, A., Brocki, W. (2018). Conflicts in Baltic Fisheries. In: Proceedings of the 6th NJF Congress: Agriculture for the Next 100 Years, 27-29 of June, 2018. DOI: 10.15544/njfcongress.2018.14.

³² OECD-FAO (2019). Agricultural Outlook 2016-2025, https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/agr_outlook-2016-en.pdf?expires=1522969081&id=id&accname=guest&checksum=E54EB22F5C62C955F7C7E2A6B61D2709 Access: 10.08.2019.

Zvejas un makšķerēšanas darbībās svarīga loma ir to pārstāvētām organizācijām. Galvenā makšķernieku organizācija Polijā ir Makšķernieku asociācija (PMA) (*Polski Związek Wędkarski*) (PZW), kas sastāv no 600 000 biedriem (PZW, n.d.).³³ Polijas makšķerēšanas noteikumi paredz, ka PMA kontrolē 85% no Polijas publiski pieejamiem iekšējo ūdeņu zivju resursiem. Bez šīs organizācijas ūdens resursus Polijā kontrolē vēl citas organizācijas – Meliorācijas aģentūra (*Agencja rekultywacji terenu*) un Mazo HES attīstības asociācija (*Male Stowarzyszenie Rozwoju HPP*), ka arī atsevišķas privātpersonas, kam pieder privātie ūdeņi. Resp., ūdens un resursi, atšķirīgi pasaulē pieņemtajai praksei, kā resurss – daba un zivis kā dabas resurss ir savstarpēji atdalīti. Turklāt PMA darbība saistīta ar zivju audzētavām, kuru ienākumi kompensē mazo HES nodarīto kaitējumu. PMA par publisko ūdeņu nomu valstij nemaksā, turklāt saņem valsts pasūtījumus lašu, storu un zušu audzēšanai un no makšķerniekiem iekasē makšķerēšanas papildus licenču maksu makšķerēšanai tai piederošos ūdeņos. Par to makšķernieki nav apmierināti, jo katram Polijas makšķerēt gribētājam jāiegādājas t.sauc., “Baltā karte” par apmēram PLN 50 jeb EUR 14 gadā. Atšķirībā no PMA biedriem, kuriem ir atvieglināta licences samaksa, ārzemniekiem un citiem licences tīkotājiem maksa ir augstāka, kas mēdz būt atšķirīga dažādos Polijas reģionos. Vislielākais konflikts starp makšķerniekiem un PMA ir par zivju krājumu stāvokļa pasliktināšanos gan kvantitatīvi, gan kvalitatīvi (īpatņu lielums un to stāvoklis). Par to pārmetumi ir PMA, jo organizācijas uzsvars tiek likts uz zivju resursu ieguves ekonomiku, neņemot vērā šīs izmaiņas. Pastāv rinda citu makšķerēšanas organizāciju, bet to ietekme Polijā ir neliela (Birkovs, 2011)³⁴.

Tomēr Polijā nav aizliegts makšķerēt īpaši aizsargājamās teritorijās-rezervātos, nacionālos parkos un citur. Piemēram, Vigri (*Wigry*) nacionālā parkā, kas ir viens no lielākajiem Polijā. Parkam ir pašam sava zivju audzētava, kas parka ezeros un upēs regulāri ielaiž daudz dažādu zivju: ezera taimiņus, strauta foreles, sīgas, repšus, samus, līdakas, karpu zivis. Parkā gandrīz visur drīkst makšķerēt, iegādājoties speciālu licenci, kurai līdzī tiek doti arī izvērsti makšķerēšanas noteikumi, kas katru gadu tiek pārskatīti. Dažām zivju sugām tiek ierobežots loma lielums (zivju skaits), citām- minimālais zivs garums, taču principā vienā vai citā sezonā limitēti makšķerēt var visas zivis- pat īpaši aizsargājamās un mākslīgi pavairotos ezera taimiņus.

Lai nodrošinātu sabiedrības pieeju krastam no ezera puses, sētas vai žogi nedrīkst būt tuvāk par 1.5 km no krasta. Ja tiek pārkāpti šie nosacījumi, tad tiek uzlikts sods. Bioloģisko apstākļu

³³ PZW (Polski Związek Wędkarski) (n.d.). Polskie Stowarzyszenie Wędkarskie - największe stowarzyszenie polskich wędkarzy. (Polijas makšķerēšanas asociācija - lielākā Polijas makšķernieku asociācija) (in Polish) Retrieved: http://www.pzw.org.pl/home/cms/89/fishing_regulations_in_poland Access: 22.08.2019.

³⁴ Birkovs, A. (2011). Makšķernieku intereses. Retrieved: <http://dzivaisudens.lv/pdf/makskernieku-intereses-5.pdf> Access: 22.08.2019.

pasliktināšanās Baltijas jūrā arī saistīta ar zivju krājumu pārmērīgu izmantošanu, īpaši tas attiecas uz vērtīgākajām sugām (piem., mencām un lašiem). Pieaugošā konkurence Baltijas zivju krājumu izmantošanā ir izraisījusi konfliktus starp dažādiem zvejniecības veidiem: piekrastes, jūras zvejas un atpūtas makšķerēšanu. Pašreizējais Polijas zvejniecības stāvoklis ir tālu no vēlāmā stāvokļa, kas būtu uzskatāma par ilgtspējīgu makšķerēšanas ekonomiku.

Makšķerēšanas karte, tās iegūšana

Sākumā jāveic 30 PLN (7 eiro) nodeva PMA kontā, kura ūdeņos vēlās zvejojot. Dati jāasaskaņo ar datiem, kas sniegti konkrēta PMA rajona vietnē. Pēc pārsūtīšanas dodieties uz tuvākā makšķerēšanas kluba galveno mītni ar naudas pārskaitījuma apstiprinājumu, kas dod tiesības kārtot makšķerēšanas kartes eksāmenu. Makšķerēšanas kartes eksāmena forma ir vienas izvēles pārbaude, kas sastāv no 10 jautājumiem. Pēc pozitīva eksāmena rezultāta iegūšanas tiek saņemts sertifikāts par eksāmena kārtošānu, Papildus sertifikātam birojs iekasē arī maksu 10 PLN (2,30 eiro) un 30x35 mm fotoattēlu.

Pēc makšķerēšanas kartes pieteikuma iesniegšanas makšķerēšanas kartes gaidīšanas laiks ir apmēram 2–3 darba dienas (wedkarsky.com, 2019)³⁵.

Piemēram, Ščecinas apgabala 2019. gada makšķerēšanas gada iemaksas:

Dalības maksa 90 PLN (21,14 eiro); samazināta dalības maksa 50%: 45 PLN (10.57 eiro)

- 1) skolu jauniešiem un studentiem vecumā no 16 līdz 24 gadiem;
- 2) dalībnieki, kas apbalvoti ar PMA sudraba un zelta nozīmīti;
- 3) vīriešiem, kas vecāki par 65 gadiem, ar nosacījumu, ka viņu dalības periods pārsniedz 10 gadus;

- 4) sievietēm, kas vecākas par 60 gadiem, ja viņu dalības periods pārsniedz 10 gadus.

Samazināta dalības maksa 75%: 22 PLN (5.17 eiro)

- 1) dalībnieki līdz 16 gadu vecumam;
- 2) dalībniekiem, kas apbalvoti ar PMA zelta nozīmīti.

Tikai zvejas kartes turēšana nedod tiesības zvejot PMA ūdeņos. Lai saņemtu savu ID karti, nepieciešama makšķerēšanas karte un 30x35 mm fotoattēls. Maksa par PMA (poliski PZW) ID iegūšanu ir 5 PLN (1,17 eiro). Ja nav atļaujas par kārtējo kalendāro gadu, kas maksā aptuveni PLN 75 (17,61 eiro), iemaksa ūdens aizsardzībā un apsaimniekošanā ik gadu ir aptuveni PLN 60 (14,09 eiro) un jādodas

³⁵ wedkarsky.com (2019). JAK WYROBIĆ KARTĘ WĘDKARSKĄ? Retrieved: <http://oplatypzw.pl/> Access: 22.08.2019.

uz makšķerēšanas klubu, kurā iepriekšējos gados tika veiktas iemaksas, bet ja atļauju pārķ pirmo reizi, maksā ieejas maksu PLN 25 apmērā (5,87 eiro) (zpw.pl., 2019; gdybyryby.pl, 2019).^{36,37}

4. LIETUVA

Lietuvas Baltijas jūras teritorijas ziemeļu daļā jūras gultni veido klintis kombinācijā ar smiltīm, tad dienvidu daļā tā ir klāta ar viendabīgu smilšu struktūru. Makšķerēšanai piemērota kā jūras piekraste, tā ezeri un upes. Kuršu lagūna ir saldūdens lagūna, ko Kuršu kāpa atdala no Baltijas jūras. Lagūnas krasta līnijas garums Lietuvas teritorijā ir aptuveni 413 km. Lagūnā ietek Nemūnas upe, veidojot deltu ar pašu ar upju zaru, kas ir svarīga vaislas zivīm (Fishing South Baltic, 2018a).³⁸

Zivju sugas makšķerēšanai jūras piekrastē un iekšzemē: menca, lasis, Baltijas siļķe, plekste, brūnā forele, akmeņplekste, asari, raudas, zandarti, karūsas, līdakas, karpas, plaudis, raudas, sudraba karūsas, zandarts, līņi, vimbas, sami u.c. Galvenā makšķerēšanas sezona atšķiras atkarībā no zivju sugām un arī no reģiona (Turpat).

Makšķerēšanas veidi: Klaipēdas reģions piedāvā dažādas makšķerēšanas metodes, sākot no makšķerēšanas ar spinningu, velcēšanas, pludiņmakšķerēšanas u.c metodēm no laivas līdz krasta makšķerēšanas metodēm, piemēram, makšķerēšanai ar spinningu, mušiņmakšķerēšanai un pludiņmakšķerēšanai (Turpat).

Vecumā no 16 – 65 gadiem makšķerējot, gan sālsūdenī, gan saldūdenī, Lietuvā ir nepieciešama makšķerēšanas atļauja. Tas attiecas makšķerējot jūrā, Kuršu jūrā, upēs (izņemot Nemunas deltu un Merkys) un lielākajā daļā ezeru un dīķu Lietuvā. Atsevišķiem ezeriem un dīķiem ir vajadzīga licence. Tā vajadzīga nomātām ūdenstilpēm, ka arī licence ir nepieciešama Nemunas reģionālā parka teritorijā, Merkys upē un vairākiem dīķiem un ezeriem. Makšķerēšanas atļaujas var iegādāties "Perlas" terminālos lielākajos veikalos un "Tiketa" kasēs un tās tīmekļa vietnē. Atļaujas var iegādāties tiešsaistē caur Vides atļauju informācijas sistēmas "ALIS" vietni vai tieši no makšķerēšanas klubiem vai viņu biedriem. Cena par vienu gadu ir 14 eiro, 5 eiro –

³⁶ zpw.pl. (2019). Contributions Szczecin County 2019 - Annual Contribution Table. ZPW - West Pomeranian Fishing Portal Retrieved: <https://www.zpw.pl/skladki-okreg-szczecin-2019/> Access: 22.08.2019.

³⁷gdybyryby.pl (2019). Jak zdobyć kartę wędkarską. Retrieved:<https://gdybyryby.pl/jak-zdobyc-karte-wedkarska/> Access: 22.08.2019.

³⁸Fishing South Baltic (2018a Case Study: Klaipeda Region, Lithuania. Retrieved: <http://www.fishingsouthbaltic.eu/lithuania/> Access: 25.08.2019.

par 1 mēnesi, 1,4 eiro par divām dienām, bet dienas, atkarībā no vietas – no 2,5 eiro līdz vairākiem eiro (Fishing South Baltic, 2018b).³⁹

Mērķa grupa (klienti) galvenokārt vecuma grupa no 14 – 65 gadus veci. Piekrastes makšķerēšanas klienti galvenokārt ir Klaipēdas reģiona iedzīvotāji, ka arī tūristi, kuri dodas makšķerēšanas nolūkā vai apmeklē teritoriju citu iemeslu dēļ, bet makšķerēšanu izmanto kā vienu no savām atpūtas aktivitātēm (Fishing South Baltic, 2018a).

Pēc statistikas datiem Lietuvā ir reģistrēti 160 000–200 000 makšķernieki (*anglers*) (2013) (Coalition Clean Baltic, 2017c).⁴⁰

Pieejamā makšķerēšanas infrastruktūra ir līdzīga kā citur pasaulē, resp., Tūrisma informācijas centri, naktsmītnes, restorāni, atpūtas makšķerēšanas pakalpojumi, laivu noma, makšķerēšanas veikali un makšķerēšanas ceļveži – visu to nodrošina dažādas pakļautības atpūtas makšķerēšanas pakalpojumu sniedzēji. Atpūtas makšķerēšanas tūrisms cieši saistīts ar vietas vēsturiskiem aspektiem, tāpēc vietējie iedzīvotāji un ieinteresētās personas ir sniedz dažādus kultūras pasākumus. Pakalpojumu sniegšana veicama apvienojot vietējās kopienas.

Tā makšķerēšanas tūrisms sniedz visas sezonas biznesa iespēju un palīdz dažādot piegādes ķēdi. Šādu iniciatīvu, balstoties uz tūrisma tendencēm Eiropā, piedāvāja ES projektu "Ilgtspējīgs piekrastes makšķerēšanas tūrisms – attīstības iespēja Baltijas jūras dienvidu reģionam" (*Sustainable Coastal Angling Tourism – a development chance for the South Baltic Region*), kā vienu no iniciatīvām, dibinot interneta vietni Fishingsouthbaltic.eu, jo līdz šim makšķerēšanas tūrisms ir neattīstīta ekonomiskās izaugsmes iespēja un tirgus niša Dienvidbaltijā (Fishingsouthbaltic.eu, (2018c).⁴¹

Saskaņā ar Komisijas Lēmumu 2010/93 / EK Lietuvai jāapkopo dati par lašiem, zušiem, mencām un haizivīm. Diemžēl citu zivju resursu dati nav apkopojami obligāti. Galvenā atpūtas zvejas un makšķerēšanas datu vākšanā iesaistītā institūcija ir Zivsaimniecības dienests (ZD) (*Fisheries Service*) (FS), jo īpaši Vides ministrijas Zivsaimniecības pētniecības un zinātnes nodaļa (VM ZPZN) (*Fisheries Research and Science Unit of Ministry of Environment*) (FRSU ME), kas ir atbildīga par atpūtas zvejas, t.sk., makšķerēšanas licenču izplatīšanu. Tā kā licences atļauj gan iekšzemes, gan jūras atpūtas zveju un makšķerēšanu, tad ir grūti noteikt zvejas

³⁹ Fishing South Baltic (2018b). Fishing rules and regulation. Retrieved: <https://www.fishingsouthbaltic.eu/lithuaniaif/> Access: 25.08.2019.

⁴⁰Coalition Clean Baltic (2017c). Recreational fishing in the Baltic Sea region. Lithuania. Retrieved: https://ccb.se/wp-content/uploads/2018/02/ccb_recreational_fishing.pdf Access: 26.08.2019.

⁴¹ Fishing South Baltic (2018c). CATCH: Coastal Angling Tourism - a development chance for the South Baltic Region. Retrieved: <https://www.fishingsouthbaltic.eu/about/> Access: 26.08.2019.

intensitāti (izņemot lašus, kuriem kopš 2012. gada nepieciešama īpaša licence). Lasis un zuši ir nozvejoti tikai iekšējos ūdeņos (Cervera, Salz, Alberti, Robles, 2014)⁴²

Turklāt jāatzīmē, ka zivju krājumu saglabāšanas un uzlabošanas nolūkā kopš 2017.gada jāveic nozveja – tūlītēja izlaidšana. Lai arī lašu un taimiņu zveja ir atļauta no 1. janvāra, no 1. oktobra līdz pat 15 dienām visa laša un taimiņa nozveja nekavējoties jālaiž atpakaļ upē, pat ja personai ir Zvejnieka karte. Makšķerēšana šajā laikā, neatlaižot vidē lomu var materializēties naudas sodā. Vides ministrija un lašu audzēšanas eksperti saka, ka tas galu galā dos labumu videi (Paulaitis, 2017 m. spalio 17 d.)⁴³.

Datu trūkums par makšķerēšanas tūrismu Lietuvā, t.sk., Klaipēdas reģionā, kur pastāv virkne problēmu, liedz oficiāli pievērst uzmanību un izpētīt konkrētas problēmas. Kā piemēru var minēt pastāvošos konfliktus starp komerciālo un atpūtas zveju. Turklāt komerciālās zvejas un zvejas flotes statistika ir plaši un regulāri aktualizēta, ko nevar teikt par makšķerēšanu (Oficialiosios statistikos portālas, 2018).⁴⁴

Tomēr Lietuvas makšķerēšanas piedāvājums pastāv un tas tiek plaši reklamēts arī Latvijā dažādos portālos, kā lauku ceļotājs.lv., copes lietas.lv., viss.lv., u.c.

Makšķernieka karte

Makšķernieku amatieru karšu skaits nav ierobežots. Tiesības uz atpūtas zveju iegūst, samaksājot maksu par zivju krājumu atjaunošanu un saglabāšanu.

Par nakti, 2,5 eiro;

Nedēļu – 8 eiro nedēļā (7 dienas),

Mēnesī – 14 eiro (30 dienas) (Ilpf.lt.,2019).⁴⁵

Makšķerēšanas maksa ikvienam, kas vecāks par 16 gadiem, kurš vēlas makšķerēt lašus, taimiņus un taimiņus saldūdenī ir jāiegādājas gan zvejnieka karte, gan jāmaksā maksu par makšķerēšanu. Makšķerēšanas maksu var samaksāt, izmantojot vietni www.inatur.no. Var arī

⁴² Cervera, H., Salz, P., Alberti, C., Robles, R. (2014). Country report field work mission to Lithuania. Retrieved: https://ec.europa.eu/fisheries/sites/fisheries/files/docs/body/lithuania-report_en.pdf Access: 26.08.2019.

⁴³ Paulaitis, P. Delfi portāls. 2017 m. spalio 17 d. Tendencija aiški: atnaujintos žvejybos taisyklės pakeitė žveju įpročius. Retrieved: <https://www.delfi.lt/grynas/gamta/tendencija-aiski-atnaujintos-zvejybos-taisykles-pakeite-zveju-iprocius.d?id=76067757> <https://www.delfi.lt/pure/gamta/tendency-aiski-updated-fishing-rules-change-fishing-process.d?id=76067757> (In Access: 25.08.2019.

⁴⁴ Oficialiosios statistikos portālas (2018).Verslinė žvejyba bei žvejybos laivyno statistika Retrieved: <https://osp.stat.gov.lt/documents/10180/5118910/Verslinis+%C5%BEuv%C5%B3+sugavimas+j%C5%ABrose+%5BLT%5D+85630000.html> Access: 25.08.2019.

⁴⁵ Ilpf.lt (2019). NAUJOS MĖGĖJŲ IR LIMITUOTOS POVANDENINĖS ŽŪKLĖS VIDAUS VANDENYSE TAISYKLĖS TAISYKLIŲ IŠAIŠKINIMAS 2014 birželio 4 d. Retrieved: <http://ilpf.lt/NAUJIENOS-17>. Access: 25.08.2019.

samaksāt makšķerēšanas maksu pa pastu, internetbankā vai izmantojot SMS mobilo tālruni (nosūtot vārda kodu "Inatu" uz numuru 2470 un jūs iegūstot saiti uz mobilo WEBlõsning (WEB pakalpojums).

Makšķerēšana jūras ūdenī (sālsūdenī) ir par brīvu. Makšķerēšana saldūdenī nav bezmaksas. Makšķerēšanas tiesības upēs un ezeros pieder īpašniekiem un tur var zvejot tikai ar viņu atļauju pēc zvejnieka kartes pirkšanas. Zvejnieka karti var iegādāties netālu no zvejas vietām pie īpašnieka, sporta organizācijām, tūrisma birojiem, kempingiem utt.

Ierobežotas zvejas atļaujas (L10) var iegūt, izmantojot Vides pakalpojumu atļauju sistēmas (ALIS) elektroniskos pakalpojumus fiziskām un juridiskām personām: <http://alis.am.lt/>

Tie, kuriem nav piekļuves elektroniskajai bankai, var iegādāties nepieciešamo amatieru makšķerēšanas atļauju jebkurā *Tiketa* kasē. Atļaujas ir pieejamas arī caur Olifea (Pearl/Telelot) termināļiem, atļauju kods: 10 10 82. (siluteinfo.lt, 2019).⁴⁶

Bērni līdz 16 gadu vecumam var zvejot iekšējos ūdeņos ne ilgāk kā no 1. janvāra līdz 20. augustam, bet lašu, taimiņu, jūras lauvu zvejai nepieciešama arī zvejnieka karte. Zvejnieka kartē parasti ir informācija par to, kur un kā var makšķerēt. Makšķerēšanai parasti var izvēlēties dienas, divu dienu, nedēļas vai sezonas karti.

5. IGAUNIJA

Igaunijā *Makšķerēšanas noteikumi* atļauj zvejot ikvienam ar ne vairāk kā trim makšķerēšanas piederumiem, tiem, kas ir samaksājis par atpūtas makšķerēšanas tiesībām, t.i., par zvejas tiesībām publiskās ūdenstilpēs, ņemot vērā *Makšķerēšanas noteikumos* noteiktos ierobežojumus. Privātajās ūdenstilpēs tas tiek atļauts tikai ar zemes īpašnieka piekrišanu. Atpūtas makšķerēšanas personu apliecinošs dokuments (pase, ID karte, vadītāja apliecība) tiek uzskatīts par dokumentu, kas apliecina zvejas tiesības. Kopš 2011. gada zvejas tiesību apmaksai varēja izmantot vietni pilet.ee, zvanot pa tālruni 11 800, kur pakalpojums ir visu diennakti un iespējams norēķināties arī vairākās Eesti Post (*Omniva*) pasta nodaļās. Kopš 2018. gada maksa: 1) 24 stundas – 1 eiro; 2) 7 dienas – 3 eiro; 3) 182 dienas (seši mēneši) – 13 eiro; 4) 365 dienas (viens gads) – 20 eiro. Bezmaksas zvejas tiesības ir pirmsskolas vecuma bērniem, studentiem līdz 16 gadu vecumam, pensionāriem, nelikumīgi represētām personām un invalīdiem. Visas šīs atļaujas neattiecas uz makšķerēšanas apgabaliem, kur makšķerēšana tiek organizēta, pamatojoties uz makšķerēšanas karti. Tādi ir foreļu upes Centrālajā Igaunijā un lašu

⁴⁶ siluteinfo.lt (2019). Šilutes turizmo informācijas centras. Žvejība. Retrieved: <http://siluteinfo.lt/pramogos/zvejiba/> Access: 25.08.2019.

un taimiņu upes Ziemeļigaunijā, ka arī aizsargājamās teritorijas: Endla un Silma dabas rezervātos un Matsalu nacionālais parkā. Makšķerēšanas kartes ir pieejamas tikai par maksu, un tās izsniedz Vides pārvalde (VP) (*Environmental Board*) (EB) (Louna-Eesti Kalastajati klubi, 2018)⁴⁷.

Pēc statistikas datiem Igaunijā 2017. gadā ir reģistrēti 60 758 makšķernieki (*anglers*) (Coalition Clean Baltic, 2017d).⁴⁸ 2017. gadā atpūtas zvejai (t.sk. makšķerēšanai) tika izsniegtas 24 677 makšķerēšanas kartes. Makšķerēšanas karšu skaits lašu upēs palielinājies, kas, iespējams, atspoguļo lašu un taimiņu krājumu uzlabošanu. Par makšķerēšanas kartēm saņemts 309 928,01 eiro, kur atpūtas makšķerēšanai –789 179,91 eiro jeb gandrīz par 12 000 eiro vairāk nekā pirms gada. Daļa no ieņēmumiem par zvejas tiesībām tiek ieskaitīti valsts budžetā. Atlikušie tiek piešķirti Vides investīciju centram (*Environmental Investment Centre*) (EIC), kas kalpo par dotācijām saistībā ar ES projektiem. Tomēr jāatzīmē, ka nav iegūstams statistiski korekts priekšstats par makšķerēšanu, jo dati tiek pausti kopā ar atpūtas zveju (Fisheries Information Centre, 2019).⁴⁹

Igaunijā nav oficiālas statistikas par atpūtas makšķerēšanu. Atpūtas zveja (t.sk. makšķerēšana) Peipusa ezerā notiek galvenokārt ziemā (asaru un balto zivju makšķerēšana). Papildus makšķerēšanas maksai Igaunijas tūrisma uzņēmēji saņem arī papildu ienākumus no izmitināšanas pakalpojumiem un ēdināšanas (FAO Fishery Country profile, 2005).⁵⁰

6. LATVIJA

Latvijā ir gandrīz 500 kilometru gara Baltijas jūras un Rīgas jūras līča ūdeņu piekrastes josla, 2 256 ezeru ar platību, kas lielāka par 1 ha, no kuriem 13 platība pārsniedz 1000 ha. Kopējā Latvijas ezeru platība ir ap 100 000 ha, kas aizņem 1,5 % Latvijas teritorijas; 800 ūdenskrātuvju, no tām 3 ūdenskrātuves lielākas par 1000 ha, 12 500 upju ar kopējo garumu 37 000 km. No tām 880 upes ir garākas par 10 km, bet 17 – garākas par 100 km. Saskaņā ar Civillikumu

⁴⁷ Louna-Eesti Kalastajati klubi (2018). Fishing permit in Estonia. Retrieved:

<http://www.kalastusinfo.ee/sisu/fishing-in-estonia/fishing-in-estonia.php> Access: 25.08.2019.

⁴⁸ Coalition Clean Baltic (2017d). Recreational fishing in the Baltic Sea region. Lithuania. Retrieved:

https://ccb.se/wp-content/uploads/2018/02/ccb_recreational_fishing.pdf Access: 26.08.2019.

⁴⁹ Fisheries Information Centre (2019). Estonian fishery Yearbook 2017. Retrieved:

<http://www.kalateave.ee/images/downloadplugin/040669a9e24251276963c0cd1ed68560-Estonian-Fishery-2017-web.pdf> Access: 12.08.2019.

⁵⁰ FAO Fishery Country profile (2005). The Republic of Estonia Profile. Retrieved:

<http://www.fao.org/fi/oldsite/FCP/en/EST/profile.htm> Access: 25.08.2019.

zivsaimnieciski nozīmīgākiem ezeriem, ūdenskrātuvēm un upēm (vai arī to posmiem) ir piešķirts publisko ūdenstilpju statuss, vai arī tajās zvejas tiesības pieder valstij (Bārtule, 2018)⁵¹.

Zvejniecības likuma III nodaļa ietver ne tikai zveju, bet arī makšķerēšanu. Tiesības makšķerēt paredz Zvejniecības likuma 10. panta pirmā daļa, kurā noteikts, ka katrai fiziskai personai, ievērojot makšķerēšanu regulējošos noteikumus, ir tiesības nodarboties ar makšķerēšanu visos Latvijas Republikas (LR) ūdeņos, ja tajos kāds no makšķerēšanas veidiem nav aizliegts, izņemot ezerus, kuri ir privātā īpašumā un kuros zvejas tiesības nepieder valstij. Civillikuma 1113.–1119. panti nosaka, kam konkrētos ūdeņos pieder zvejas un arī makšķerēšanas tiesības (Civillikums, 1937, 1113.–1119.p.⁵²; Zvejniecības likums, 1998, 6.p.)⁵³

Lai makšķerētu Latvijā, ir nepieciešams iegādāties makšķerēšanas karti, kas var būt 3 mēnešu vai gada makšķerēšanas karte. To var iegādāties specializētajos makšķernieku un mednieku veikalos, lielveikalos, Maxima veikalos, Internetā iespējams iegādāties, izmantojot www.epakalpojumi.lv. Licences var iegādāties arī pašvaldībās, izvēloties atbilstošo ūdenstilpni un licences veidu pēc termiņa, pasta nodaļās, degvielas uzpildes stacijās, Narvesen Baltija kioskos, atsevišķās pašvaldības aģentūrās, ka arī noteiktos uzņēmumos – kopumā ap 1300 karšu iegādes vietās. Cena gadam – 14,23 eiro un 3 mēnešiem – 7,11 eiro. Makšķerēšanas karte ir derīga tikai uzrādot to kopā ar personu apliecinošu dokumentu. Taču atšķirībā no Latvijas Igaunijas makšķerniekiem pieejamas arī vienas dienas atļaujas. Makšķerēšanas karte nav nepieciešama personām jaunākām par 16 un vecākām par 65 gadiem, ka arī personām ar invaliditāti (SIA "Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs," b.g.)⁵⁴

To ka makšķernieki cenšas ievērot šos tiesiskos regulējumus, var secināt pēc inspektoru teiktā, ka pat vairāk nekā 90% makšķernieku ir iegādājušies makšķerēšanas kartes, jo Administratīvais pārkāpumu kodekss paredz sodu no 15 līdz 350 eiro. Valsts budžetā no makšķerēšanas karšu realizācijas nonāk ap 600 000 – 700 000 eiro. Šī nauda veido daļu no dotācijām Zivju fondam, bet pārējais ienāk valsts budžetā (Kupčs, 2018).⁵⁵

Pēc Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centra (LLKC) datiem 2017. gadā kartes iegādājās 95 951 personas, 2016. gadā – 95 000, bet 2015. gadā 50 692 personas, kas norāda

⁵¹ Bārtule, I. (2018). Ūdeņu pieejamība makšķerēšanai, vēžošanai un zemūdens medībām. Latvijas zivsaimniecības gadagramata 2018.pdf Retrieved: <https://www.zemeunvalsts.lv/documents/view/c042f4db68f23406c6cecf84a7ebb0fe/Latvijas%20zivsaimniecibas%20gadagramata%202018.pdf> Access: 11.08.2019.

⁵² Civillikums. TREŠĀ DAĻA. Lietu tiesības. . Pieņemts: 28.01.1937. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 01.09.1992., Nr.44.

⁵³ Zvejniecības likums. Pieņemts: 12.04.1995. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 01.07.1993, Nr.66 (349).

⁵⁴ SIA "Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs"(b.g.). Makšķerēšanas kartes. Zivsaimniecības nodaļa Retrieved: <https://www.makskeresanaskarte.lv/products> Access: 28.08.2019.

⁵⁵ Kupčs, E. (2018). Vienas dienas makšķerēšanas kartes sola tikai nākamgad. LSM.LV, 01.01.2018.

uz pieaugošu interesi par makšķerēšanu, neskatoties uz Latvijas iedzīvotāju skaita sarukumu. Protams, labumu dod makšķerēšanas karšu ieguves veidu un vietu paplašinājums (Valsts lauku tīkls, 2018).⁵⁶

Balstoties uz informāciju par saņemtajiem pārskatiem un ieņēmumiem no licencētās makšķerēšanas, vēžošanas un zemūdens medībām Zivju fonda dotāciju veidošanai, var secināt, ka 2017. gadā realizēto licenču kopsumma eiro saskaņā ar pārskatu bija 9 9617, bet 49 095 eiro – iemaksa Valsts budžetā. Savukārt 2018.gadā šī summa atbilstoši bija jau 256 860 un 52 038 eiro. Publiski pieejamā informācija neļauj noteikt šīs summas makšķerētāju iegūto licenču iemaksu daļu, bet to, ka redzams ieņēmumu pieaugums kopumā nevar apšaubīt (Zemkopības ministrija. Nozares portāls, 2019).⁵⁷

Pēc iegādāto licenču daudzuma var spriest par makšķernieku kustību, resp., kurai zvejas vietai tiek dota priekšrocība. Vislielākā summa tiek iztērēta licenču iegādei makšķerēšanai Salacas upē. Tā 2017. gada pirmajā ceturksnī bija 17 228 un otrajā – 5 884 eiro, bet 2018. gadā, atbilstoši 21 945 un 6 801 eiro. Tas ir labākais paraugs, kad ūdeņu ilglaicīga izmantošana redzami atmaksājas. Līdzīga tendence vērojama Usmas, Durbes, Burtnieka ezeros, Liepājas ezerā, Kaņiera, Saukas un Zebrus ezeros, kā arī Pierīgas ezeros, kurus regulāri papildina ar līdaku un zandartu mazuļiem. Tāpat arī citos ezeros un upēs, kur rūpējas par zivju resursu saglabāšanu, nenoplicināšanu un pavairošanu. Ieņēmumi valsts pamatbudžetā Zivju fonda dotācijas veidošanai 2017. gadā bija 1 710 206 eiro, kas ir par 661 912 eiro vairāk nekā 2016. gadā, kad šie ieņēmumi bija 1 048 294 eiro. Zemkopības ministrijas apakšprogrammai „Zivju fonds” 2017. gadam piešķirtā valsts budžeta dotācija no vispārējiem ieņēmumiem bija 717 777 eiro, kas bija par 21 533 eiro vairāk nekā 2016. gadam piešķirtās dotācijas apjoms. Lielākā finansējuma daļa 2017. gadā tika izlietota zivju resursu aizsardzības pasākumiem (38,9%), zivju resursu pavairošanai un atražošanai publiskajās ūdenstilpēs un citās ūdenstilpēs (27,3 %), un sabiedrības informēšanas pasākumiem par zivju resursiem, to saudzīgu izmantošanu, atražošanu un aizsardzību (22,4 %) (Ābele, 2018).⁵⁸

⁵⁶ Valsts lauku tīkls (2018). Makšķernieku kartes pērk apzinīgi. Retrieved: <http://laukutikls.lv/nozares/zivsaimnieciba/raksti/makskeresanas-kartes-perk-apzinigi> Access: 28.08.2019.

⁵⁷ Zemkopības ministrija. Nozares portāls. (2019). Informācija par saņemtajiem pārskatiem un ieņēmumiem no licencētās makšķerēšanas, vēžošanas un zemūdens medībām Zivju fonda dotāciju veidošanai (2017-2018). Saņemtie pārskati un iemaksas Zivju fondā. Retrieved: <https://www.zm.gov.lv/zivsaimnieciba/statiskas-lapas/valsts-atbalsts/zivju-fonds/sanemtie-parskati-un-iemaksas-zivju-fonda?nid=788#jump> Access: 28.08.2019.

⁵⁸Ābele, J. (2018). Zivju fonda aktivitātes 2017. gadā. Latvijas zivsaimniecības gadagrāmata 2018. 22.gads.

Retrieved:

<https://www.zemeunvalsts.lv/documents/view/c042f4db68f23406c6cecf84a7ebb0fe/Latvijas%20zivsaimniecibas%20gadagramata%202018.pdf> Access: 28.08.2019.

Latvijas Makšķerēšanas Sporta Federācijas (LMSF) reģistrēto Latvijas rekordzivju saraksts (stāvoklis uz 01.07.2013.) parāda, ka, piem., Kurzemes piekrastes un tai pieguļošā teritorijā senākais rekords reģistrēts Ventā 1989. gadā – vimba ar svaru 1,4 kg; 2004. gadā – zutis – 3,5 kg un 2005. gadā noķerts lasis ar svaru 16 kg. Usmas ezerā 1998. gadā tika noķerta 1,45 kg smaga vimba, bet 2004. gadā rauda ar – 1,31 kg (Stikuts, 2013).⁵⁹

Tomēr Zivju fonds varētu sniegt vēl lielāku ieguldījumu zivju resursu stāvokļa uzlabošanai Latvijas ūdeņos, lai makšķerniekiem arī šodien būtu lielāks gandarījums par savu lomu.

Informācijas un datu trūkums ļauj tikai netieši pieskarties makšķernieku pienesumam (caur licencēm, makšķerēšanas kartēm un makšķerēšanas lomu) Latvijas ekonomikā.

Nemot vērā ārvalstu pieredzi, un to, ka makšķerēšanas tūrists ir cilvēks, kurš atvaļinājumu velta atpūtai uz ūdens un makšķerēšana, kas bieži tiek saistīta ar ģimenes izbraukumiem un makšķerēšanu, tās ekonomiskais pienesums, ir iespaidīgs. Laika periodā no 2018.gada 1.maija līdz 30.jūnijam LLKC pēc ZM ierosinājuma veica makšķernieku aptauju par 2017.gadu visā Latvijā (n=639). Aptaujā tika pētīta arī makšķernieku izdevumu struktūra. Respondentiem tika vaicāts par izdevumiem makšķerēšanas piederumu iegādei, laivu īrei, nakšņošanai, literatūrai, licencēm un citiem izdevumiem. Respondentu sniegtās atbildes liecināja, ka makšķernieki gada laikā makšķerēšanai gatavi tērēt ievērojamas summas. Ir arī tādi, kuru izdevumi mērāmi tūkstošos eiro. Tomēr šīs konkrētās aptaujas mērķis nebija vērtēt makšķerēšanu ar ekonomisku skatījumu, tādēļ izpalika daudzu izdevumu pozīciju noskaidrošana, kuras būtu jāizpēta turpmāk. Piemēram, kā to dara Zviedrijas valsts statistika, veicot makšķernieku izdevumu uzskaiti pēc izdevumu apakšpozīcijām par makšķerēšanas piederumiem, ceļojuma izmaksām, zvejas licencēm, gida/laivas izmaksām, degvielas un citām izmaksām par pārtiku, naktsmājām, laivu novietnēm u.c., ka arī kopīgām pozīcijas grupām: īstermiņa izdevumiem un ilgtermiņa investīcijām makšķerēšanas tūrismā.

7. MAKŠĶERNIEKU KARTES CENU SALĪDZINĀJUMS PA VALSTĪM (1998-2016)

Salīdzinot makšķernieku kartes cenas (1998-2016) (2.tab.), redzama krasa atšķirība starp izpētes valstīm: dienas maksa no 1 – 8,11 eiro, nedēļas no 3 – 20,45 eiro, bet gada – no 14,23 par Latvijas gada makšķernieka karti līdz 45 un 33,80 eiro Zviedrijā un Somijā.

⁵⁹ Stikuts, J.(2013). Latvijas rekordzivis. Retrieved: <http://www.fishing.lv/speclapas/rekzivis.htm> Access: 28.08.2019.

Makšķerņu kartes cenu salīdzinājums pa valstīm (1998-2016)

Valsts	Diena	Diena velcēšana	Nakts	3.dienas	Nedēļas	Mēneša	3 mēnešu	6 mēnešu	Gada	Gada velcēšana
Zviedrija	8,11	18,49	-	20,38	20,45	20.69	-	-	33,80	66,45
Somija	6	-	-	-	15	-	-	-	45	-
Polija	-	-	-	-	-	-	-	-	21,14	-
Lietuva	-	-	2,5	-	8	14	-	-	-	-
Igaunija	1	-	-	-	3	-	-	13,4	20	-
Latvija	-	-	-	-	-	-	7.11	-	14.23	-

Polijas un Igaunijas makšķerņa gada kartes pēc cenām līdzīgas. Pārējos salīdzinājumos ir krasa atšķirība gan cenās, gan termiņos un darbības apzīmējumos. Vissarežģītāk vērtējama ir situācija Polijā – dažādas kartes papildmaksas nedod skaidru izmaksu ainu, izņemot kartes gada maksu.

SECINĀJUMI

Izpētot publiski pieejamos dokumentus, statistiku, pētījumus un citus sekundāros materiālus par makšķerēšanas tūrisma lomu ekonomikā projekta partneru valstīs, t.i., Zviedrijā, Somijā, Polijā, Lietuvā, Igaunijā un Latvijā, izdarīti šādi secinājumi:

1. Visās projekta partneru valstīs ir piemēroti dabas resursi makšķerēšanas tūrismam un tā attīstībai.
2. No visām partneru valstīm vienīgi Zviedrijai ir izstrādāta Zviedrijas atpūtas makšķerēšanas tūrisma stratēģija līdz 2020. gadam, kas paredz pieejamības, administrēšanas, likumdošanas, mārketinga un jomas vispārīgu regulēšanu, tāpat makšķerēšanas dalībnieku un iestāžu savstarpējās sadarbības regulēšanu ar mērķi pārvaldīt makšķerēšanas nozari. Zviedrijā strādā pie makšķerēšanas tūrisma nākotnes plāna izstrādes, kura mērķis ir ne tikai dabas aizsardzības un ilgtspējas aktivitātes, bet arī uzņēmumu stiprināšana – to rentabilitāte, konkurētspēja un izaugsmes spēks, tādējādi veicinot jaunu darba vietu radīšanu. Somijā, līdzīgi kā Zviedrijā novērtē makšķerēšanu kā atpūtas nozari nozīmi, bet uzsver, ka tā nodrošina cilvēkus arī ar veselīgu pārtiku, jo pusi no visām zivīm, ko izmanto pārtikai, noķer makšķernieki. Diemžēl pārējās partnervalstīs nav novērtēta makšķerēšana kā viesmīlības nozares sastāvdaļa un tās nozīme valstu ekonomikā, bet kā prioritāte ekonomikā tiek virzīta zvejniecības nozare.
3. ES līmenī nav vienotas saskaņotas un skaidras atpūtas zvejas un makšķerēšanas definīcijas, un tas rada grūtības veikt datu vākšanu un situācijas novērtēšanu, tās ietekmi uz zivju krājumiem, vidi un makšķerēšanas ekonomisko nozīmi.
4. Starp projekta partnervalstīm vispilnīgākais atpūtas zvejas (makšķerēšanas) statistikas atspoguļojums ir Zviedrijā. Tomēr statistikas apakšpozīcija "Citas izmaksas" nesniedz pietiekami skaidru izmaksu sadalījumu, lai arī kopš 2018. gada Zviedrijā statistikā izdalītas jaunas apakšpozīcijas: "Ēdināšanas izmaksas restorānos" un "Pārtikas izmaksas". Šeit tas būtu jāatspoguļo detalizētāk, ka arī būtu jāizvairās no datu pozīciju maiņas, lai netraucētu tās salīdzināt pa laika periodiem un neapgrūtinātu makšķerēšanas ekonomiskās ietekmes datu apzināšanu un analīzi. Somijā atpūtas zvejas (makšķerēšanas) statistika balstās uz piecām galvenajām pozīcijām: (1) makšķernieku kopskaita un dzimuma; (2) makšķerēšanas iedalījuma pēc izmantotajiem

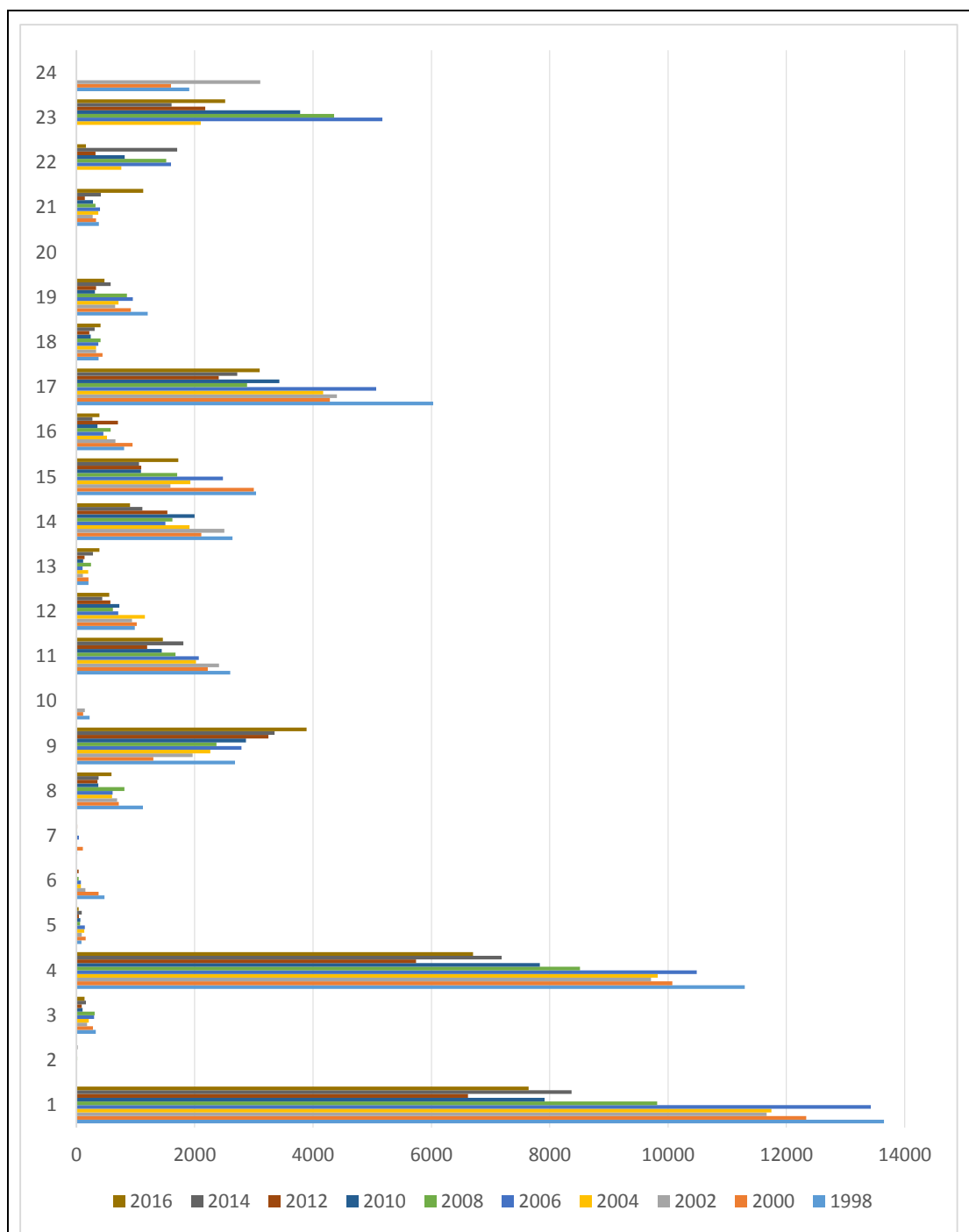
makšķerēšanas rīkiem; (3) mājsaimniecību un personu skaita, kas izmanto dažādus makšķerēšanas rīkus, un (4) to īpatsvaru atpūtas zvejnieku mājsaimniecībās un starp makšķerniekiem, ka arī (5) makšķernieku nozveju pa zvejas apgabaliem un nozveju ar rīkiem. Tomēr makšķerēšanas lomas ekonomiskai novērtēšanai valsts mērogā šādi dati nav pietiekami. Vēl jo vairāk tāpēc, ka arī esošā statistika tiek apkopota ar divu gadu novēlošanos, kas diez vai palīdz uzņēmējiem un visai nozarei sekot straujām makšķerēšanas tūrisma pieprasījuma izmaiņām, tendencēm u.tml. procesiem. Gan Zviedrijas, gan Somijas statistika neatspoguļo ārvalstu makšķernieku datus – tas ir liels trūkums makšķerēšanas tūrisma ekonomiskā raksturojuma atspoguļojumā, jo liedz iegūt pilnīgu ekonomikas ietekmes ainu uz valsti. Pārējām partnervalstīm makšķerēšanas statistika un vēl jo vairāk makšķerēšanas tūrisma statistika nav attīstīta un praktiski nav iespējama ticama ekonomikas lomas novērtēšana valsts mērogā jeb līmenī.

5. Sezonālās svārstības un straujas makšķerēšanas tūrisma pieprasījuma izmaiņas demogrāfisku iemeslu un zivju resursu noplicināšanas dēļ, ka arī organizatoriski (arī birokrātiski) iemesli rada nepieciešamību dažām partnervalstīm veikt statistikas uzlabojumus un citām pilnīgi jaunu makšķerēšanas nozares statistikas apkopojumu, ņemot vērā Zviedrijas un Somijas, ka arī citu valstu pieredzi. Visām valstīm ir konstatēts aktuāls pētījumu par atpūtas makšķerēšanu trūkums, kā arī tam nepietiekošs finansējums.
6. Ziņojuma izstrādes gaitā starp partnervalstīm tika konstatēta liela dažādība zvejas termiņu atļauju, licenču izsniegšanā u.tml., ka arī no licencēm, atļaujām un makšķerēšanas kartēm iegūto līdzekļu izlietošanā. Pārņemot labāko pieredzi no pētījumā iesaistītām partnervalstīm, var uzskatīt, ka ir uzlabojams ekonomiskais piensums, un tas nodarētu zivju resursu un makšķerēšanas infrastruktūras uzlabošanai.
7. Ņemot vērā, ka atpūtas makšķerēšanai var būt būtiska ietekme uz zivju resursiem, projekta partnervalstīs būtu jānodrošina, ka saimniekošana tiek veikta atbilstoši ES kopējās zivsaimniecības politikas mērķiem, atbilstoši ES 2013. gada regulas preambulas 3. punktam, kas uzliek visām valstīm pienākumu vākt un analizēt detalizētu statistiku. Diemžēl jāteic, ka tā attiecas uz nedaudzām zivju sugām Baltijas jūrā un saldūdeņos.
8. Makšķernieku kartes (1998-2016) maksa, laika un makšķerēšana darbības ir krasi atšķirīgas starp izpētes valstīm, sākot no 1 līdz 8 eiro par dienu, beidzot no 14 līdz 45

eiro pa gadu. Vissarežģītāk ir vērtēt dažādās cenu pozīcijas makšķerēšanas kartēm Polijā, izņemot makšķerēšanas kartes gada maksu.

9. Tā kā makšķerēšanas tūrismam ir būtisks potenciāls, tas var palīdzēt saglabāt zvejas un makšķerēšanas resursus un sniegt arī tautsaimniecisko vērtību pieaugumu visās Projekta partnervalstīs. Tādēļ nepieciešams valstu oficiālajā statistikā precīzi un pilnīgi atspoguļot makšķerēšanas tūrismu kopējā tūrisma statistikā.

PIELIKUMS

1. Asari
2. Zutis (2008-)
3. Alata
4. Lāsī
5. Lāsī, kas neatrodas jūras krastā

6. Plekste
7. Brētliņas
8. Varavīksnes forele
9. Zandarts
10. Salaka
11. Plaudis

12. Vēdzele
13. Jūras lasis
14. Repsis
15. Sīga
16. Reņģes
17. Raudas

18. Ide
19. Foreles
20. Menca
21. Citas zivis
22. Platspīļu vēži (2004-)
23. Signālvēži (2004-)
24. Vēži (-2002)

18.att. Atpūtas zvejnieku nozveja pēc sugas un gada (tonnas) (LUKE, 2017e)